

7.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 5. SZÁMÚ DEKRÉTUMA AZ ELNYOMÁS IDEJÉN KÖTÖTT EGYES VAGYONJOGI ÜGYLETEK ÉRVÉNYTELENSÉGÉRŐL, TOVÁBBÁ A NÉMETEK, MAGYAROK, AZ ÁRULÓK, A KOLLABORÁNSOK, VALAMINT EGYES SZERVEZETEK ÉS INTÉZETEK VAGYONÁNAK NEMZETI GONDNOKSÁG ALÁ HELYEZÉSÉRŐL

Prága, 1945. május 19.*

A kormány javaslatára a következőket rendelem el:

1. §

- (1) Bármilyen vagyoni átruházás, és vagyonjogi ügylet, akár ingó, ingatlan, köz, vagy magánvagyonot érint, érvénytelen, amennyiben 1938. szeptember 29. után megszállás, nemzeti-, faji és politikai üldözés nyomása alatt hajtották végre.
- (2) (Az 1. bekezdésből eredő igények érvénytelenítésének módját a köztársasági elnök külön rendeletével kell szabályozni, ha ezt ezen rendelet nem teszi meg.¹

2. §

- (1) Az állami szempontból megbízhatatlan személyeknek a Csehszlovák Köztársaság területén lévő vagyonát e rendelet további rendelkezései értelmében nemzeti gondnokság alá helyezik.
- (2) Az állami szempontból megbízhatatlan személyek vagyonának kell tekintetni az ezen személyek által 1938. szeptember 29. után átruházott vagyont is, hacsak a tulajdonszerző nem tudott arról, hogy ilyen vagyonról van szó.

* A fordításhoz használt eredeti cseh nyelvű szöveg forrása: Sbírka zákonů a nařízení státu Československého. 1945. 4. 7-10. Az állami szempontból megbízhatatlan személyek 1938–1945 közötti vagyonjogi ügyleteit semmisnek tekintő és a megbízhatatlan személyek birtokait, vállalatait nemzeti gondnokság alá helyező dekrétum első változatát még a londoni emigrációban, 1945. február 1-jén a londoni kormány *Úřadní věstník československý* című hivatalos értesítőjében 1945. 2. szám alatt jelentették meg. Az 5. számú elnöki dekrétum eredetileg országos hatáskörrel készült, de a Szlovák Nemzeti Tanács nem adta hozzájárulását. Ezzel együtt a dekrétum több szlovákiai rendelkezést is tartalmaz, amit a Szlovák Nemzeti Tanácsnak a nemzeti gondnokságról készült 1945. június 6-i 1945. évi 50. számú rendeletében is figyelembe kellett vennie. (Vö. a 27. számú irattal) ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 57–59; BEŌA:2002, 77–78; VOJÁĚEK: 2004, 81–89.

A területi hatály ambivalens jellegét mutatja, hogy a záró rendelkezések közt nem szerepel a Szlovákiára nem vonatkozó dekrétumok esetében kötelező záróformula: „Ez a dekrétum csak a cseh és morva-sziléziai országrészekben érvényes.” A dekrétum közreadásával egy időben a kormány és a köztársasági elnök közleményben tudatta, hogy a dekrétum átmeneti ideig csak a cseh országrészekben lép érvénybe. A dekrétumot további jogszabályok pontosították: a semmissé nyilvánított vagyonjogi ügyletek, illetve a nemzeti gondnokság alá helyezett birtokok, üzemek telekkönyvi, vagyon-nyilvántartási bejegyzését szabályozó 1945. évi 124. számú elnöki dekrétum, illetve az 1946. évi 128. számú törvény. Jech, K.: 2003, 235–247.

¹ A csehszlovák kormány 1945. május 17-i ülésén Ján Ursínyi szlovák miniszterelnök-helyettes bejelentette, hogy a Szlovák Nemzeti Tanács nem tartja elfogadhatónak az 1. § szövegét, amennyiben az a Szlovák Köztársaság területére is ugyanolyan eljárást tesz kötelezővé, mint a németek által megszállt Cseh–Morva Protektorátusra vonatkozóan. Vavro Šrobár, pénzügyminiszter, csehszlovák orientációjú szlovák polgári politikus a kormányülésen felvetette: „...a szlovákiai gondok, főként ami az 1. §-t illeti, a zsidó vagyonnal kapcsolatosak. A szlovákok nem akarják, hogy ezt a vagyont olyan zsidóknak adják vissza, akik magukat nem tekintették szlovák nemzetiségűnek. Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácsban az a körülmény is szerepet játszik, hogy a fiatalabb tagokra hatott az úgynevezett önálló szlovák állam hatéves propagandája.” JECH:2003, 246.

3. §

A nemzeti gondnokság alá helyezést be kell vezetni minden olyan vállalatnál (üzemben) és vagyonállagra vonatkozóan, amelynek esetében ezt a termelés és a gazdasági élet zavartalan menete megköveteli, különösen az elhagyott vagy az olyan üzemekben, vállalatoknál és vagyonállagokban, melyek állami szempontból megbízhatatlan személyek birtokában, igazgatása alatt, bérletben vagy haszonbérletben vannak.

4. §

Állami szempontból megbízhatatlanoknak kell tekinteni:

- a) a német vagy magyar nemzetiségű személyeket,
- b) azokat a személyeket, akik a Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása, önállósága, egysége, demokratikus köztársasági államformája, biztonsága, és védelme ellen irányuló tevékenységet fejtettek ki, akik ilyen tevékenységre bujtogattak, más személyeket erre rávenni igyekeztek, és akik bármilyen más módon célzatosan támogatták a német és a magyar megszállókat. Ilyen személyeknek tekintendők például a Vlakjának, a Rodobranának, a Hlinka Gárda rohamosztagainak tagjai, a Németekkel Való Együtműködés Egyesületének, a Cseh Antibolsevista Ligának, a cseh Ifjúság Nevelési Kuratóriumának, a Hlinka-féle Szlovák Néppártnak, a Hlinka-Gárdának, a Hlinka-Ifjúságnak, az Alkalmazottak Nemzeti Szakszervezeti Központjának, a Mezőgazdasági és Erdőgazdasági Szövetségnek, a Német–Szlovák Társaságnak, és más hasonló jellegű fasiszta szervezeteknek a vezető tisztségviselői.²

5. §

A jogi személyek közül állami szempontból megbízhatatlanoknak tekintendők azok, amelyek vezetősége szándékosan és céltudatosan szolgálta a német vagy magyar hadvezetést, vagy pedig fasiszta és náci célokat követett.

6. §

Német vagy magyar nemzetiségűeknek tekintendők azok a személyek, akik az 1929 óta tartott bármelyik népszámláláskor magukat német vagy magyar nemzetiségűeknek vallották, vagy pedig német vagy magyar nemzetiségű személyeket tömörítő csoportok, alakulatok vagy politikai pártok tagjai lettek.

7. §

(1) A nemzeti gondnokság alá helyezéshez a következők jogosultak:

- a) a vállalatoknál és pénzintézeteknél a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács,
- b) a bányavidékeken található bányavállalatoknál az illetékes járási nemzeti bizottság, a bányavállalatok központi szerveinél az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács,
- c) az ipari-, kereskedelmi- és vállalkozói cégeknél
 - aa) 20 alkalmazotti számig a helyi nemzeti bizottság,
 - bb) 21 és 300 alkalmazott létszám között a járási nemzeti bizottság,
 - cc) ettől magasabb létszám esetén a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.

² Jóllehet a felsorolásban nem szerepelt magyar szervezet, illetve vállalat, a magyarországi vállalatok szlovákiai fiókjai, részlegei, illetve a szlovákiai magyar üzemek a dekrétum alapján szintén az érintett körbe tartoztak, amint azt a SZNT 1945. 50. számú rendelete azután ténylegesen is tartalmazta. Vö. a 27. számú irattal.

Az alkalmazottak létszámának meghatározásához az 1943. évi rendes üzemmenet évéből kell kiindulni.

- d) A mezőgazdasági és erdőgazdasági birtokok esetében:
 - aa) 50 ha földterületig a helyi nemzeti bizottság,
 - bb) 50 ha és 100 ha közötti kiterjedésű földterület esetén a járási nemzeti bizottság,
 - cc) a 100 ha földterületet meghaladó birtokokon a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.
- e) Lakóépületek. és építési telkek esetén a helyi nemzeti bizottság, amennyiben viszont a vagyontúllépi az 5.000.000 korona értéket, abban az esetben a járási nemzeti bizottság.
- f) Az összes egyéb vagyontárgy esetében:
 - aa) 500.000 korona értékig a helyi nemzeti bizottság,
 - bb) az 500.000 koronánál nagyobb, de 5 millió koronát el nem érő vagyontárgyak esetén a járási nemzeti bizottság,
 - cc) az 5 millió korona értéket túllépő vagyontárgyak esetében a Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.
- g) Amennyiben az a) - f) pontokban feltüntetett vállalatok és vagyontárgyak országos hatáskörűek, úgy a nemzeti gondnokságot az illetékes szakminisztérium vezeti be.
- (2) Abban az esetben, amennyiben a nemzeti gondnokság alá helyezett vagyontárgy értékének becslése során / e) és f) pontok / az érték meghatározása kérdéses, úgy annak értékét a magasabb szerv határozza meg végleges hatállyal.
- (3) Azokban a községekben és járásokban, melyekben a nemzeti bizottságok helyett közigazgatási bizottság, vagy komisszár van vagy volt kinevezve, a nemzeti gondnokság alá helyezés az ő illetékességükbe tartozik.

8. §

- (1) A 7. § értelmében meghozott határozat, mely a 7. § a), b), c), és d) pontokban meghatározott vállalatoknál a vállalati bizottsággal (vállalati tanáccsal) történő megegyezés alapján kerül kiadásra. Amennyiben nem jön létre egyezség, úgy felsőbb szerv hoz határozatot.
- (2) Az 50 ha földterülete meghaladó mezőgazdasági és erdőgazdasági birtokok esetében szintén az illetékes helyi nemzeti bizottságok meghallgatását követően adják ki a határozatokat.

9. §

Ha a késedelem veszélye fenyeget, különösen, ha elhagyott vállalatról van szó, vagy ha a birtokban vagy vállalatban állami szempontból megbízhatatlan személyek működnek, úgy a járási nemzeti bizottságoknak más illetékességük esetén is joguk van kinevezni ideiglenes nemzeti gondnokot, egészen az illetékes szerv 7. § értelmében hozott döntéséig.

10. §

- (1) Az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács a vállalati tanács meghallgatását követően, amennyiben azt a közérdek megköveteli, hivatali hatalmánál fogva megváltoztathatja a járási nemzeti bizottság, vagy a helyi nemzeti bizottságnak a gondnokság alá helyezéséről, vagy a nemzeti gondnokok kinevezéséről hozott határozatát, és más intézkedéseket is hozhat.
- (2) Az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácshasonló intézkedéseket foganatosít a nemzeti gondnokság alá helyezéséről azokon a helyeken, ahol a járási vagy helyi nemzeti bizottság nem hozott vagy nem hozhatott ilyen határozatot.

11. §

A nemzeti gondnokságot azonnal meg kell szüntetni, amint bevezetésének indokai érvényüket veszítik. Ugyanazon intézmény szünteti meg, amelyik azt bevezette.

12. §

- (1) Az összes szövetkezeti vállalat, és szervezet (mezőgazdasági, fogyasztási, pénzügyi, stb.) esetében be kell vezetni az ideiglenes nemzeti gondnokságot. Ez a nemzeti gondnokság a vállalat megfelelő vezetésén kívül 4 héten belül biztosítja a vállalat új irányító szerveinek megválasztását.
- (2) Ideiglenes nemzeti vagyongondnokságot a szövetkezeteknél az a helyi nemzeti bizottság vezet be, amely illetékessége nem lépi túl a körzet határait; a járási nemzeti bizottság azon szövetkezeteknél, melyek illetékessége túllépi a körzet határait, de nem lépi túl a járás határait; az összes egyéb szövetkezet esetében a Tartományi Nemzeti Tanács, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács.
- (3) Az ideiglenes gondnokság bevezetését megelőzően lehetőség szerint meg kell hallgatni a szövetkezet tagjait.
- (4) Az ideiglenes gondnokság azonnal érvényét veszíti, amint a szövetkezet tagjai új vezetőséget választanak.

13. §

Az illetékes Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács indokolt esetekben a szakágazati, gazdasági, kulturális, és érdekképviselői szervezetekbe és intézményekbe is bevezetheti a nemzeti gondnokságot.

14. §

- (1) A nemzeti gondnokság alá helyezéséről, illetve annak megszüntetéséről hozott határozatot, valamint a nemzeti gondnokok kinevezéséről és visszahívásáról hozott határozatokat írásban kell megtenni.
- (2) A határozatok másolatát a Tartományi Nemzeti Bizottságnak, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácsnak kell megküldeni.

15. §

A 14. § alapján hozott határozat alapján hivatali hatalmánál fogva

- a) ingatlanok esetében a nemzeti gondnokság alá helyezés tényéről a telekkönyvi iratokba a hivatalos bejegyzést az illetékes bíróság hajtja végre,
- b) a bányajogok esetében a nemzeti gondnokságba vétel tényét az illetékes bíróság, illetve hivatal végzi el a bányászati könyvekben, illetve feljegyzésekben,
- c) a gazdasági (társasági) névjegyzékbe, Szlovákiában a cégjegyzékbe bejegyzett vállalatok (üzemek) esetében a nemzeti gondnokság alá helyezés tényét a gazdasági (társasági) jegyzékbe, Szlovákiában a cégjegyzékbe történő bejegyzést az illetékes bíróság végzi el.

16. §

- (1) Nemzeti gondnoknak csak megfelelő szak- és gyakorlati ismeretekkel rendelkező, erkölcsileg feddhetetlen, állami szempontból megbízható személy nevezhető ki.
- (2) Nemzeti gondnok rendszerint sem a vállalat (üzem) adósa, sem hitelezője nem lehet, hacsak a 7. § értelmében az illetékes szerv indokoltan nem határoz másként.

- (3) A nemzeti gondnokság az érintett vállalat arra alkalmas alkalmazottaiból is megalakítható.
- (4) Nemzeti gondnoknak nem lehet kinevezni a 7. § alapján illetékes nemzeti bizottság tagját.

17. §

- (1) Kisebb vagyonok, vállalatok esetén, kisebb vállalkozók által üzemeltetett vállalatoknál, stb. egyetlen gondnokot is ki lehet nevezni több vállalat, illetve vagyontárgy részére.
- (2) Amennyiben a nemzeti gondnokság mértéke azt megköveteli, a 7. § alapján illetékes szerv nemzeti gondnoki testületet nevezhet ki, melynek legfőbb 5 tagja lehet, amely a többség elve alapján vezeti a testületet.

18. §

A hivatalba lépés előtt a 7. § alapján az illetékes szervnél nemzeti gondnoki esküt kell tenni, hogy a kötelezettségeiket lelkiismeretesen elvégzik, mégpedig a jó gazda gondosságával, a gazdasági, nemzeti és egyéb érdekekkel összhangban.

19. §

Tisztségük teljesítése során a nemzeti gondnokok a közjogi szerv jogaival vannak felruházva a Büntető Törvénykönyv 1852. május 27-én hozott 117. számú törvényének 69. § alapján, valamint az 1878. évi V. számú törvény 461. §, illetve a 1914. évi XI. számú törvény 5. § alapján.

20. §

- (1) A nemzeti gondnokság alá vont vagyontárgyak tulajdonosainak, birtoklóinak, és kezelőinek jogi eljárásai, melyek ezen vagyontárgyakra vonatkoznak, ezen rendelet érvénybe lépését követően érvénytelenek.
- (2) A nemzeti gondnokság alá vont vagyontárgyak eddigi tulajdonosai, birtokosai, és kezelői kötelesek tartózkodni a nemzeti gondok eljárásának bármilyen befolyásolásától.

21. §

A nemzeti gondnok kezeli a nemzeti gondnokság alá vont vagyontárgyakat, valamint jogosult és köteles minden olyan intézkedést meghozni, melyeket a megfelelő gondnokság érdekében meg kell hozni. Köteles a jó gazda gondosságával eljárni, és felelős azokért a károkért, melyek köteleseinek elhanyagolása miatt keletkeztek.

22. §

- (1) A nemzeti gondnok a 7. § alapján köteles gazdálkodásáról beszámolni az illetékes szerv számára, mégpedig az illetékes szerv által meghatározott határidőn belül, és kérésre bármikor tájékoztatást adni, jelentést készíteni.
- (2) Azon intézkedések meghozatalához, melyek nem tartoznak a megszokott gazdálkodáshoz, valamint a különleges fontosságú eljárásokban, mint például bérbeadáshoz vagy haszonbérletbe adáshoz, kölcsönzéshez, telekkönyvi megterheléshez, felszámoláshoz a nemzeti gondnoknak minden esetben a 7. § alapján illetékes szerv jóváhagyása szükséges.
- (3) A 7. § alapján illetékes szerv felügyel arra, hogyan gazdálkodik a nemzeti gondok.
- (4) A nemzeti gondnok köteles azon útmutatásokhoz tartania magát, melyeket a 7. § alapján az illetékes szerv, vagy a fölérendelt Tartományi Nemzeti Bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács, illetve vállalatok esetében az egész országban illetékes ágazati minisztérium bocsátott ki.

23. §

A nemzeti gondnok a készpénzben kifizetett kiadások fedezésére ellenszolgáltatásra jogosult, melynek összegéről a 7. § alapján illetékes szerv dönt. Ezen kiadások a gondnokság alá vont szervezettel terhelik.

24. §

- (1) Azt a nemzeti gondnokság alá helyezett vagyont, amely korábban munkásoké, földműveské, kisiparosoké, kis- és közepes vállalkozóké, hivatalnokoké, szabadfoglalkozásúaké, és más, hasonló szociális helyzetben lévő személyeké volt, s amelyet nemzeti, politikai, vagy fajüldözés következtében veszített el, amennyiben nem a 4. §-ban megjelölt személyekről van szó, ki kell vonni a nemzeti gondnokság alól, és a vagyontárgyat azonnal vissza kell adni a korábbi tulajdonosoknak, illetve azok örökösének.
- (2) A 4. § a) bekezdésében feltüntetett személyek, ha munkások, földművesek, kisiparosok, kis- és közepes vállalkozók, hivatalnokok, szabadfoglalkozásúak, és más, hasonló szociális helyzetben levő személyek, illetve ezek utódai, úgyszintén kérvényezhetik vagyonuk kivonását a nemzeti gondnokság alól és visszaadását, ha hitelt érdemlően igazolni tudják, hogy politikai vagy fajüldözés áldozatai voltak, és hűek maradtak a Csehszlovák Köztársaság demokratikus köztársasági állameszméjéhez.
- (3) Kérelem alapján erről a 7. § alapján illetékes szerv határoz.
- (4) Az egyéb biztosított vagyontárgyak nemzeti gondnokság alatt maradnak az új törvényi rendelkezésig.

25. §

- (1) A helyi nemzeti bizottság határozataival szemben fellebbezéssel lehet élni a járási nemzeti bizottsághoz, amely végső hatállyal dönt.
- (2) A járási nemzeti bizottság első fokon meghozott határozatával szemben a tartományi nemzeti bizottságnál, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanácsnál lehet fellebbezéssel élni.
- (3) A fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.

26. §

Amennyiben nem követett el súlyosabb bűncselekményt, törvénysértést, öt évig terjedő szabadságvesztéssel és tízmillió koronáig terjedő pénzbüntetéssel, esetleg részleges vagy teljes vagyonvesztéssel sújtják azt,

- a) aki megszegi vagy kijátssza e rendelet rendelkezéseit, különösen azt, aki zavarja vagy lehetlenné teszi a nemzeti gondnok jogos tevékenységét,
- b) azt a nemzeti gondnokot, aki szándékosan vagy durva gondatlanságból megszegi az előző rendelkezésekben megszabott valamelyik kötelezettségét.

27. §

A Kormány felhatalmazza magát, hogy biztosítsa a nemzeti gondnokság alá vont vállalatok (üzemek) menetéhez szükséges pénzeszközöket, melyek üzemeltetése a gazdasági élet érdekeit szolgálja.

28. §

- (1) Ezen rendelet kihirdetésének napján lép életbe.
- (2) Végrehajtásával a kormányt bízzák meg.

Dr. Eduard Beneš s. k.
Gottwald s. k.
Šrámek s. k.
David s. k.
Ján Ursíny s. k.
Široký s. k.
Václ. Nosek s. k.
Dr. V. Šrobár s. k.
Pietor s. k.
Dr. H. Ripka s. k.
J. Ľuriš s. k.
Dr. Ferjenčík tábornok s. k.
J. Lichner s. k.

Zd. Fierlinger s. k.
Svoboda s. k.
Nejedlý s. k.
V. Kopecký s. k.
Hasal generális s. k.
Frant. Hasal s. k.
J. Stránský s. k.
V. Majer s. k.
N. Laušman s. k.
J. Masaryk miniszter nevében
Dr. V. Clementis s. k.
Dr. Šoltész s.
A. Procházka s. k.

8.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 12. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
A NÉMETEK, A MAGYAROK, VALAMINT A CSEH
ÉS A SZLOVÁK NEMZET ÁRULÓI ÉS ELLENSÉGEI
MEZŐGAZDASÁGI VAGYONÁNAK ELKOBOSZÁSÁRÓL
ÉS SÜRGŐS FELOSZTÁSÁRÓL

Prága, 1945. június 21.*

Eleget téve a cseh és a szlovák földműveseknek és zselléreknek egy új földreform következetes végrehajtására vonatkozó követelésének, és mindenekelőtt arra törekedve, hogy a cseh és a szlovák földet egyszer s mindenkorra elvegyük az idegen német és magyar birtokosok kezéből, valamint a köztársaság árulóinak kezéből, s a cseh és a szlovák parasztság és zsellérek kezébe adjuk, a kormány javaslatára elrendelem:

1. §

- (1) Azonnali hatállyal és térítés nélkül a földreform céljaira elkobozzuk azt a mezőgazdasági vagyont, amely
 - a) német és magyar nemzetiségű személyek tulajdonában van, állampolgárságukra való tekintet nélkül,
 - b) a köztársaság árulóinak és ellenségeinek tulajdonában van, állampolgárságukra való tekintet nélkül, akik ezt a tevékenységüket főként a válság és a háború idején, 1938 és 1945 között fejtették ki,
 - c) az olyan részvény- és más társaságok, valamint testületek tulajdonában van, amelyek vezetősége szándékosan és céltudatosan szolgálta a német hadviselést, vagy fasiszta és náci célokat követett.
- (2) Az olyan német és magyar nemzetiségű személyektől, akik aktívan részt vettek a Csehszlovák Köztársaság egységének megőrzéséért és felszabadításáért vívott harcban, a földbirtokot az 1. bekezdés értelmében nem kobozzák el.
- (3) Arról, lehet-e kivételt engedélyezni a 2. bekezdés értelmében, az illetékes földműves bizottság javaslatára az illetékes járási nemzeti bizottság dönt. A vitás eseteket a járási nemzeti bizottság a tartományi nemzeti bizottság elé terjeszti, amely véleményezésével együtt ezeket végső döntés céljából a mezőgazdasági minisztériumnak továbbítja, ez a minisztérium pedig a belügyminisztériummal megállapodva dönt.

* A fordításhoz felhasznált cseh nyelvű eredeti szöveg forrása: Sbířka zákonu a nařzení státní ěeskoslovenského. 1945. 7. 17-20. Az 1945. évi 12. számú köztársasági elnöki dekrétumot eredetileg az egész Csehszlovákiára érvényes, országos hatályú jogszabályként készítették elő. A Szlovák Nemzeti Tanács elnöksége azonban már 1945. február 27-én kibocsátotta 1945. évi 4. számú rendeletét az ellenséges földbirtokok elkobzásáról és a nemzeti földvagyon gyorsított felosztásáról, így a dekrétum hatálya a cseh országrészekre korlátozódott. (Vö. kötetünk 23. számú iratával.) A londoni emigráns kormánykörökben 1942-től kezdődően formálódó dekrétum eredeti célja a két világháború közötti földreform folytatása volt. Egyre erőteljesebben jelentkezett annak igénye, hogy a földreform ügyével összekapcsolják a német, magyar nemzetiségű földbirtokosok és a kollaboránsok földvagyonának elkobzását, valamint a Nemzeti Földalap létrehozását. A német és magyar földbirtok elkobzásának ügyét különösen a moszkvai csehszlovák kommunista emigráció sürgette, s így vált ez a kérdés a kassai kormányprogramban és az annak végrehajtásában kulcsszerepet játszó 1945. évi 12. számú elnöki dekrétumban kiemelt fontosságúvá. JECH:2002, 271–295., JECH–KAPLAN:2002, 276–304. A dekrétum szlovákiai vonatkozásairól ld. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 57–64; VADKERTY:1999, 11–27.

2. §

- (1) Német vagy magyar nemzetiségű személyeknek azok tekintendők, akik az 1929 óta tartott bármelyik népszámláláskor német vagy magyar nemzetiségűeknek vallották magukat, vagy pedig a német vagy magyar nemzetiségű személyeket tömörítő nemzeti csoportok, alakulatok vagy politikai pártok tagjai lettek.
- (2) Az 1. bekezdés alóli kivételeket külön dekrétum fogja meghatározni.

3. §

- (1) A Csehszlovák Köztársaság áruelőinek és ellenségeinek tekintendők:
 - a) azok a személyek, akik kollektívan vagy mint egyének a Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása, önállósága, egysége, demokratikus köztársasági államformája biztonsága és védelme ellen irányuló tevékenységet fejtettek ki, ilyen tevékenységre bujtogattak, vagy rávenni igyekeztek más személyeket, és bármilyen módon aktívan támogatták a német és a magyar megszállókat,
 - b) a jogi személyek közül azok, amelyek vezetősége céltudatosan és aktívan szolgálta a német vagy a magyar hadviselést vagy pedig fasiszta és náci célokat követett.
- (2) Arról, hogy egy természetes vagy jogi személyt érint-e az 1. bekezdés a) és b) pontja, az a tartományi nemzeti bizottság dönt, amelynek területi körzetében az érintett ingatlan található, az illetékes járási nemzeti bizottság javaslatára. A vitás eseteket a tartományi nemzeti bizottság végső eldöntés céljából a mezőgazdasági minisztérium elé terjeszti, s az a belügyminisztériummal megállapodva dönt.

4. §

Mezőgazdasági vagyonon (az 1. § 1. bekezdése) a mezőgazdasági föld és erdőterület, a hozzájuk tartozó épületek és létesítmények, a mezőgazdasági ipari üzemnek, melyek a mezőgazdaságot és erdőgazdaságot szolgálják, továbbá ingó tartozékaik (az élő és holt leltár) és mindazok a jogok értendők, amelyek az elkobzott vagyon vagy annak része birtoklásával kapcsolatosak.

5. §

- (1) Ha az 1. § értelmében elkobzott mezőgazdasági vagyon bérben (haszonbérben) van, akkor érvényét veszíti minden bérleti (haszonbérleti) szerződés. Ha azonban a bérlő (haszonbérlő) olyan személy, akinek földjuttatásra van igénye (a 7. § 1. bekezdése), akkor az eddigi használatot meghagyhatják számára a gazdasági év végéig. Ha a bérbe (haszonbérbe) vett mezőgazdasági vagyont bármilyen oknál fogva nem osztják ki, akkor a bérlő (haszonbérlő) bért (haszonbért) a Nemzeti Földalapnak (a 6. § 1. bekezdése) fizet. Ha az elkobzás olyan természetes vagy jogi személyeket érint, akikre, illetve amelyekre a 3. § nem vonatkozik, a Nemzeti Földalap a helyi nemzeti bizottság javaslatára térítést fizet nekik folyó költségeikért és befektetéseikért.
- (2) Az 1. § értelmében elkobzott mezőgazdasági vagyonhoz fűződő kegyúri jogok és köteleességek az elkobzás napján megszűnnek. A különösen figyelemre méltó esetekben a Nemzeti Földalap térítést nyújt.
- (3) Az elkobzott vagyonnal (1. §) kapcsolatos adósságok és igények kérdéseit a kormány törvényerejű rendeleteivel rendezik. A fizetéseket, a nyugdíjakat, az adókat és a többi folyó kiadást egyelőre nemzeti vagyonkezelő fedezi.

6. §

- (1) Az 1. § alapján elkobzott vagyont a földhöz juttatandó személyeknek való átadásáig a Mezőgazdasági Minisztérium mellett működő Nemzeti földalap kezeli, amelyet ezennel létesítünk. A kormány megbízást kap ezen alap státútumának kiadására.

(2) Az 50 hektárnál nagyobb összefüggő, az 1. § alapján elkobzott erdőterületeket az állam veszi át. Ha az elkobzott erdőterületeket nem lehet összefüggő egészzé egyesíteni az állami erdőterülettel, és ha nem haladják meg a 100 hektárt, akkor ezeket a Nemzeti Földalap az illetékes nemzeti bizottságnak adja át.

7. §

- (1) A Nemzeti Földalap által kezelt mezőgazdasági vagyomból a következőképpen utalnak ki földet szláv nemzetiségű személyek tulajdonába:
- a) béresnek és mezőgazdasági munkásnak legfőljebb 8 hektár szántóföldet vagy legfőljebb 12 hektár mezőgazdasági földet tekintetbe véve a föld minőségét,
 - b) kisparasztnak annyit, hogy az eddig tulajdonában levő terület nagysága legfőljebb 8 hektár szántóföldet vagy 2 hektár mezőgazdasági földet tegyen ki, tekintetbe véve a földminőséget.
 - c) soktagú parasztszaládoknak annyit, hogy az eddig tulajdonukban levő terület nagysága legfőljebb 18 hektár szántóföldet vagy 13 hektár mezőgazdasági földet tegyen ki, tekintetbe véve a föld minőségét.
 - d) községeknek és járásoknak közcélokra,
 - e) az a), b), c) és f) pontok értelmében jogosult igénylőkből álló építő-, mezőgazdasági és más szövetkezeteknek,
 - f) munkásoknak, köz- és magánalkalmazottaknak, valamint kisiparosoknak saját ház építésére vagy kert létesítésére legfeljebb 0,5 hektár területet.
- (2) A túlnyomóan német lakosságú járásokban, ahol nincs cseh vagy egyéb szláv nemzetiségű igénylő az 1. bekezdés a) – f) pontja alapján, a föld belső telepítési szükségletekre a Nemzeti Földalap kezelésében marad.
- (3) Az 50 hektárig, illetve 100 hektárig terjedő erdőterületet (a 6. § 2. bekezdése) községeknek és erdőgazdasági szövetkezeteknek lehet kiutalni. Az ilyen föld állami felügyelet alá tartozik.
- (4) a mező- vagy erdőgazdasági termelésre szolgáló elkobzott épületeket és létesítményeket, a mezőgazdasági üzemeket, a gyümölcsösöket, a nevezetességeket, az irattárakat stb. és az összes elkobzott ingó vagyontárgyat, ha nem utalják ki őket közjogi alanyoknak, tulajdonba lehet kiutalni:
- a) jogos igénylőkből létrehozott szövetkezeteknek közös használat céljából,
 - b) kivételesen (a földhöz juttatandó egyéneknek, akiket az 1. bekezdés a) – c) pontja jelöl meg.
- (5) Arról, hogy az elkobzott vagyont szövetkezetnek vagy egyéneknek utalják-e ki, hasonlóképpen döntenek a 9. § szerint.
- (6) A földjuttatásra elsőbbségi joguk van azoknak a személyeknek, akik kitüntették magukat és érdemeket szereztek a nemzeti felszabadító harcban, különösen a katonáknak és a partizánoknak, a volt politikai foglyoknak és deportáltaknak, továbbá családtagjaiknak és törvényes örökösöknek, valamint a háborús károkat szenvedett földműveseknek. Az elsőbbségi jogot megfelelő módon igazolni kell..

8. §

A 7. § alapján kiutalt vagyont átruházni, bérbe adni vagy megterhelni csak a Nemzeti Földalap előzetes beleegyezésével lehet.

9. §

- (1) Azon helyi nemzeti bizottság keretében, amelynek körzetében az elkobzott vagyon található, a 7. § 1. bekezdésének a), c), d) és f) pontja értelmében illetékes igénylők helyi földműves bizottságot választanak, amely legfeljebb tíztagú.

- (2) A helyi földműves bizottságok képviselői közgyűlésen megválasztják a járási nemzeti bizottság járási földműves bizottságát, amely legfeljebb tíztagú.
- (3) A helyi földműves bizottság kiutalási tervet dolgoz ki a kiutalt vagyoneért fizetendő térítés (10.) javaslatával együtt, és ezt jóváhagyás céljából a járási földműves bizottság elé terjeszti.
- (4) A járási földműves bizottság megvizsgálja az előterjesztett kiutalási terveket és térítési javaslatokat, és ezek alapján az egész járásra vonatkozó kiutalási tervet és térítési rendet dolgoz ki. Ha nem mutatkozik ellentét a helyi földműves bizottságok által benyújtott kiutalási tervek és térítési javaslatok között, vagy ha erről megállapodás születik, a járási kiutalási terv és a térítési rend az 5. bekezdés szerinti jóváhagyás után jogerőre emelkedik.
- (5) A járási földműves bizottság kiutalási tervét és a térítések rendjét azonnal a tartományi nemzeti bizottság elé kell terjeszteni, amely ezt véleményezésével együtt a mezőgazdasági minisztériumnak továbbítja, ez a szerv a kiutalási tervet és a térítési rendet megváltoztathatja, amennyiben fontos állam- vagy nemzeti érdekek kerülnének veszélybe, vagy ha nem állnának összhangban a 7. § 1. bekezdésének a) – f) pontjával, a mezőgazdasági ipari üzemek esetében pedig a 7. § 4. bekezdésével. Ha a kiutalásra a 7. § 4. bekezdésének b) pontja alapján kerülne sor, akkor az erre vonatkozó döntést a mezőgazdasági minisztérium az élelmezésügyi minisztériummal megegyezésben hozza meg.
- (6) Ha a járási földműves bizottság nem képes áthidalni a helyi földműves bizottságok kiutalási tervei és térítési javaslatai közötti ellentéteket, és nem sikerül megegyezni, vagy ha szomszédos járások járási földműves bizottságai közt ellentét keletkezik, az ügyet a járási földműves bizottság a tartományi nemzeti bizottság elé viszi, az pedig véleményezésével együtt végső döntés céljából a mezőgazdasági minisztériumhoz terjeszti fel.
- (7) A mezőgazdasági minisztérium és a tartományi nemzeti bizottság a járási földműves bizottság segédszerveket delegál, amelyek a kiutalási technikai munkában segítenek.

10. §

- (1) A térítési javaslatot a megművelt föld jövedelmezősége, fekvése, távolsága és megművelésének állapota (trágyázás, vetés és ültetés), valamint a földhöz jutott személy vagyoni és családi viszonyai alapján kell megszabni, és pedig:
 - a) legalább a javasolt földterületen elérhető egyévi átlagtermés értékének megfelelő mértékben.
 - b) legfeljebb a javasolt földterületen elérhető kétévi átlagtermésnek megfelelő mértékben.
 - c) a kiutalt épületekért fizetendő térítést a kiutalt épület egy–három évi bérleti díjának mértékéig terjedően határozzák meg. A bérleti díjat minden esetben ki lehet fejezni természetbeni értékben.
- (2) A kiutalt élő és holt leltárért s más létesítményekért fizetendő térítést azon irányelvek alapján fogják meghatározni, amelyeket a tartományi nemzeti bizottságok dolgoznak ki, s amelyeket a mezőgazdasági minisztérium hagy jóvá.¹

11. §

- (1) A meghatározott térítés megfizetendő:
 1. egy tételben, legkésőbb 12 hónappal a kiutalt vagyon birtokba vételétől számítva, pénzben, természetben vagy pedig:

¹ A dekrétum csehszlovák kormány által elkészített tervezetéhez Edvard Beneš 1945. június 12-én írásos megjegyzéseket fűzött. Egyebek közt kifogásolta az igénylőknek juttatott földért kiszabható térítések alacsony díjtételeit, és azt javasolta, hogy a kiosztott földek 3, illetve 5 évi átlagos jövedelme legyen a térítés minimális és a maximális határértéke. JECH:2003, 286–288.

2. pénzbeli vagy természetbeni törlesztési részletekben a következő módon:

- a) a földért és tartozékaiért járó térítés 10 százalékát a kiutalt föld átvételekor kell megfizetni. A helyi földműves bizottság javaslatára, amelyet már a kiutalási tervvel (9. §) be kell nyújtania, a Nemzeti Földalap legfeljebb három évre adhat haladékot az első törlesztésre,
 - b) a térítés hátralékát a Nemzeti Földalap által kidolgozott törlesztési terv alapján kell törleszteni a kiutalt vagyon átvételétől számított 15 éven belül.
- (3) A különösen figyelemre méltó és a szociális szempontból indokolt esetekben a Nemzeti Földalap a földműves bizottságok javaslatára teljesen elengedheti a térítés megfizetését, és a megfelelő mezőgazdasági vagyont ingyenesen utalhatja ki, mindenekelőtt a juttatási elsőbbségi joggal rendelkező személyeknek (a 7. § 6. bekezdése).

12. §

A térítést a földhöz juttatott személyek a Nemzeti Földalapról az általa kiadott terv alapján fizetik meg. Ez a szerv a térítések összegét az elkobzott vagyonnal kapcsolatos adósságok és kötelezettségek kiegyenlítésére fogja felhasználni, ha ezeket az adósságokat és kötelezettségeket elismerik és átveszik, továbbá a háborús károknak és azoknak a károknak megtérítésére, amelyek a megszállás idején nemzeti, politikai és faji okokból üldözött személyek vagyonát érték, a mezőgazdasági termelés fejlesztésére és a belső telepítés céljaira. A Nemzeti Földalap esetleges bevételi többlete az állampénztárba kerül.²

13. §

- (1) A 10. § alapján kiszabott térítés tartalmazza az elkobzással (1. §), a kiutalással (7. §) és az elkobzott vagyon telekkönyvi átruházásával kapcsolatos összes költségeket és illetékeket.
- (2) A kiutalás telekkönyvi bejegyzéséről a Nemzeti Földalap a saját költségére gondoskodik.
- (3) Az e dekrétum alapján történő vagyonátruházás illetékektől és díjaktól mentes.

14. §

Ez a dekrétum a cseh, a morva és a sziléziai tartományban kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtásáért a mezőgazdasági, a pénzügyi-, az igazságügyi, a belügy- és az élelmezésügyi miniszter feladata.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Dr. Šrobár, s. k.
Ľ. Uriš s. k. és mások

² Beneš elnök 1945. június 12-i írásos észrevételeiben a földreform, illetve a német, magyar kisebbség tervezett kitelepítése közötti összefüggésekre rámutatva, hangsúlyozta a kitelepítések mindenek feletti fontosságát. Ennek megfelelően a következő – a kitelepítések nemzetközi elfogadását elősegíteni hivatott kiegészítő javaslatot fűzte a dekrétum tervezetéhez: „A kormány fenntartja magának a jogot, hogy a német lakosság köztársaságból való kitelepítésével kapcsolatosan újból felülvizsgálja ezt a kérdést. A német jóvátételi számla terhére a német lakosság kitelepítése során kárpótolhassa azokat a német és magyar nemzetiségű személyeket, akik az esetleges további törvényi előírások folyamánként jogosultságot szereznek az ilyen kárpótlásra.” JECH:2003, 298. Beneš elnök javaslatát a kormány kommunista miniszterei a Kassai kormányprogram szövegére hivatkozva, mindenfajta kárpótlás lehetőségét kizárva elutasították s így azokból semmi sem került be a dekrétum végleges szövegébe. Uo. 289–293.

9.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 16. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A NÁCI BŰNÖSÖK, ÁRULÓK ÉS SEGÍTŐIK MEGBÜNTETÉSÉRŐL, VALAMINT A RENDKÍVÜLI NÉPBÍRÓSÁGOKRÓL

Prága, 1945. június 19.*

Szigorú és igazságos büntetést tesznek szükségessé azok a hallatlan bűncselekmények, amelyeket a náci és áruló cinkosaiak Csehszlovákia ellen elkövettek. A haza leigázását, az öldöklést, szolgasorsba taszítást, a rablást és a megaláztatást, amelynek áldozata a csehszlovák nép lett, és mindazt a mérhetetlen német barbárságot, amelyet elősegítettek vagy amelyhez segédkezet nyújtottak hitszegő csehszlovák állampolgárok is, akik közül egyesek magas hivatalukkal, megbízatással vagy tisztségükkel éltek vissza, megérdemelt módon haladéktalanul meg kell büntetni, hogy a náci és a fasiszta gázságot gyökerestül kiirtsuk. Ezért a kormány javaslatára elrendelem:

I. FEJEZET

Államellenes bűncselekmények

1. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a köztársaság területén vagy rajta kívül az alábbi bűncselekmények valamelyikét követte el a köztársaság védelmére vonatkozó 1923. március 19-én kelt 50. számú törvény értelmében a következő büntetések sújtják: a köztársaság elleni bűncselekményért (1. §) halálbüntetés, a köztársaság elleni bűncselekmény előkészítésének (2. §) a köztársaság biztonsága veszélyeztetésének (3. §), a hazaárulás (a 4. § 1. bekezdése), katonai árulásnak (a 6. § 1., 2. és 3. bekezdése) és alkotmányos tényezők elleni erőszakos cselekedet előkészítésének büntetést (a 10 § 1. bekezdése) követte el húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetés, s különösen súlyosbító körülmények esetén halálbüntetés sújtja.

2. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a következő szervezetek tagja volt: Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (S. S.), vagy a Freiwillige Schutzstaffeln (F. S.), vagy a Robodrana vagy a Szabadcsapatok, esetleg más, itt meg nem

* A fordításhoz felhasznált cseh nyelvű szöveg forrása: Sbírka zákonů a nařízení státu ěeskoslovenského. 1945. 9. 25-31. A „nagy retribúciós dekrétum” néven is emlegetett jogszabály előkészítésével a londoni emigráns kormány, az Államtanács és a Beneš elnök jogalkotói tevékenységét segítő Jogi Tanács megalakulása után szinten azonnal elkezdett foglalkozni. A háborús bűnök büntethetőségének nemzetközi jogi szabályozása mellett minden ország kialakította a maga jogrendjét. A büntetőjogi dekrétum első változatát 1945. február 1-jén a londoni csehszlovák hivatalos közlönyben jelentették meg 1945. 6. szám alatt. Ez a dekrétum sem vált országos hatáskörűvé, miután a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. május 15-én megjelentette az 1945. évi 33. számú rendeletét „a fasiszta bűnözők, megszállók, árulók, kollaboránsok megbüntetéséről, valamint a népbíróóságok létrehozásáról”. (Vö. a kötet 25. számú iratával.) A dekrétum kerülni próbálta a németek és magyarok kollektív bűnökként való megjelölését, de a Németország és szövetségeseivel való együttműködés különböző kategóriái, hasonlóképpen a német és magyar szervezetek tagsága ezzel együtt is bőséges alapot szolgáltatott a népbíróóságok működésében az etnikai alapon történő diszkrimináció alkalmazására a büntetőjogi eljárásban. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 64–66; JANICS:1979, 279:302.

nevezett hasonló jellegű szervezeteké, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – súlyos bűncselekményért öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, különösen súlyosbító körülmények esetén pedig húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik.

3. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a fasiszta, náci mozgalmat propagálta, támogatta, vagy aki ugyanebben az időszakban a sajtó, a rádió, a film, a színház segítségével, vagy pedig nyilvános gyűlésen helyeselte, illetve védelmezte a köztársaság területén működő ellenséges kormányt, vagy pedig a megszálló parancsnokságok és hatóságok s a nekik alárendelt szervek különböző törvénytelen cselekedeteit – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt –, az bűncselekményéért öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik. Ha azonban ezt a bűncselekményét azzal a szándékkal követte el, hogy bomlassza a csehszlovák nép, különösen a csehszlovák ifjúság erkölcsi, nemzeti vagy állami tudatát, az tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, különösen súlyosbító körülmények esetén húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel, vagy halállal büntetetik.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban tisztségviselő vagy parancsnok volt a Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP), a Sudetendeutsche Partei (SdP), a Vlakja, a Hlinka- vagy a Svatopluk Gárda, vagy pedig más hasonló jellegű fasiszta szervezetekben, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik.

4. §

Az a csehszlovák állampolgár, aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18 §) külföldön bomlasztotta a Csehszlovák Köztársaságnak a München előtti alkotmányossága és egysége formájában való felszabadítására irányuló mozgalmat, vagy más módon ártott szándékosan a Csehszlovák Köztársaság érdekeinek, nevezetesen aki a köztársaság felszabadításáért idehaza tevékenykedő polgárok biztonságát veszélyeztette – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik.

Személyek elleni bűncselekmények

5. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) Németország, szövetségesei, vagy a köztársasággal szemben ellenséges mozgalmak, szervezetek vagy tagjaik szolgálatában vagy érdekében a következő bűncselekményeket követte el:
 - a) az 1852. május 27-én kelt, 117. számú büntető törvény értelmében emberek kirablásának nyílt erőszakkal végrehajtott bűncselekményét (90. §), az embernek nyílt erőszakkal rabszolgaként való kezelése bűncselekményét (95 §), gyilkosság bűncselekményét (134–137. §), emberölés bűncselekményét (140. és 141. §) és súlyos testi sértés bűncselekményét (156. §),
 - b) az 1878. évi V. büntető törvénycikk értelmében gyilkosság bűncselekményét (278. §), szándékos emberölés bűncselekményét (279. §), halálos következménnyel járó súlyos testi sértés bűncselekményét (306. és 307 §) és gyermekek kirablásának bűncselekményét (317. §), azt halállal büntetik.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban ugyanazon körülmények között és ugyanazzal a céllal a következő bűncselekményeket követte le:

- a) az 1852. május 27-én kelt 117. büntetőtörvény értelmében nyílt erőszak bűncselekményét az ember személyi szabadságának jogtalan korlátozásával (93. §), nyílt erőszak bűncselekményét zsarolással (98. §), nyílt erőszak bűncselekményét veszélyes fenyegetéssel (99. §) és súlyos testi sértés bűncselekményét (152–155. §),
- b) az 1878. évi büntető V. törvénycikk értelmében az ember személyi szabadsága jogtalan korlátozásának (323–325. §), súlyos testi sértésnek (301. §) és zsarolásnak a bűncselekményét (350. és 353. §), az tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntették.

6. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettségének ugyanebben az időszakában (18. §) Németország vagy szövetségesei háborús törekvései érdekében kényszer- vagy kötelező munkát rendelt el, és aki az ilyen rendelkezés kiadása vagy végrehajtása során közreműködött, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – öttől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetik.
- (2) Ha azonban e rendelkezés folytán a köztársaság lakosa külföldön vagy életére és testi épségére nézve veszélyes körülmények között vagy helyeken volt kényszerült dolgozni, akkor a bűnöst a munka céljára való tekintet nélkül tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetik.

7. §

- (1) Aki egyedül vagy mások közreműködésével a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) Németországnak és szövetségeseinek, vagy pedig a köztársasággal szemben ellenséges mozgalomnak, szervezetnek vagy tagjainak szolgálatában vagy érdekében a köztársaság lakosa szabadságának elvesztését okozta más következmények nélkül, az öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetik. Ha a bűnös ily módon a köztársaság sok polgára szabadságának elvesztését okozta, akkor a bíróság húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetést, különösen súlyosbító körülmények esetén halálbüntetést szabhat ki.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban, ugyanezen körülmények között ugyanezzel a céllal és ugyanezen módon a köztársaság lakosának súlyos testi sértést okozott súlyos következmények nélkül (3. bekezdés), az büntetettéért tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, különösen súlyosbító körülmények esetén pedig húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntetik. Ha ez a cselekedete nagyobb számú személyt sújtott, akkor a bíróság halálbüntetést szabhat ki rá.
- (3) Aki ugyanebben az időszakban, ugyanezen körülmények között, ugyanezzel a céllal és ugyanilyen módon bírósági döntéssel, ítélettel, rendelkezéssel, közigazgatási végzéssel vagy más módon a köztársaság lakosának halálát, vagy pedig az 1852. évi 117. számú büntetőtörvény 156. §-ában és az 1878. évi V. büntető törvénycikk 306. és 307. §-ában leírt következményekkel járó súlyos testi sértést vagy deportálást okozott, a büntetettéért halállal büntetik.

Vagyoni elleni bűncselekmények

8. §

- (1) Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) Németország és szövetségesei, vagy pedig a köztársasággal szemben ellenséges mozgalom, szervezet és tagjai szolgálatában vagy érdekében a következő bűncselekményeket követte el:

- a) az 1852. május 27-én kelt 117. számú büntetőtörvény értelmében nyílt erőszak bűncselekményét idegen vagydon szándékos károsításával (85. §) a 86. § 2. bekezdésében leírt következményekkel, gyújtogatás bűncselekményét (166. §), a 167. § a) pontja alatt leírt körülmények között és következményekkel, rablás bűncselekményét (190. §) a 195. §-ban leírt körülmények között és következményekkel.
- b) az 1878. évi V. büntető törvénycikk értelmében gyújtogatás (424. §) és rablás bűncselekményét (344. és 345. §), a 349. § 1. bekezdésének 2. pontja és 2. bekezdése alatt leírt körülmények között és következményekkel, az halállal büntetendő.
- (2) Aki ugyanebben az időszakban, ugyanezen körülmények között és ugyanezzel a céllal a következő bűncselekményeket követte el:
- a) az 1852. május 27-én kelt 117. számú büntetőtörvény értelmében nyílt erőszak bűncselekményét idegen ingatlan vagydonba történő erőszakos behatolással (83. §), nyilvános erőszak bűncselekményét idegen vagy rosszindulatú károsításával (85. §, a 86. § 1. bekezdése), gyújtogatás bűncselekményét (166. §) a 167. § b) – g) pontja alatt leírt körülmények között és következményekkel, lopás bűncselekményét (171–180. §), hűtlen vagydonkezelés bűncselekményét (181–183. §) lopásban vagy hűtlen vagydonkezelésben való bűnrészesség bűncselekményét (185. és 186. §), rablás bűncselekményét (190. §) a 191–194. §-ban leírt körülmények között és következményekkel, a rablásban való bűnrészesség bűncselekményét (196. §) és csalás bűncselekményét (197–201., valamint 203. §).
- b) az 1878. évi V. büntető törvénycikk értelmében a magánszemélyek által elkövetett magánlaksértés bűncselekményét (330. és 331. §), az idegen vagydon károsításának vétségét, (418. és 420. §), amely az e cikkely 1. bekezdésében leírt körülmények között bűncselekménynek minősül, gyújtogatás bűncselekményét (422. és 423. §), lopás büntetettét (333–341. §), amennyiben ez ugyanezen cikkely 1. bekezdésének b) pontja értelmében nem bűncselekmény, bűnrészesség bűncselekményét (370. §) család bűncselekményét (a büntetőjogi módosítás 50. §-ával módosított 379. § értelmében) a 383. § 2. bekezdésében leírt körülmények között, kivéve a 382. §-t, a tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, és különösen súlyosbító körülmények esetén húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntetettetik.

9. §

Aki egyedül vagy másokkal társulva a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején Németország és szövetségesei, vagy pedig a köztársasággal szemben ellenséges mozgalom, szervezet és tagjai szolgálatában vagy érdekében bírósági döntéssel, ítélettel, rendelkezéssel vagy bárminemű közigazgatási végzéssel, vagy pedig ítélet, rendelkezés vagy közigazgatási végzés végrehajtásával azt okozta, hogy a csehszlovák államtól, jogi vagy természetes személytől a köztársaság törvénye ellenére teljesen vagy részben elkobozták vagydonát, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – büntetettéért tíztől húsz évig, különösen súlyosbító körülmények esetén húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetéssel büntetettetik.

10. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (18. §) a nemzeti, a politikai vagy a fajüldözés okozta kényszerhelyzettel visszaélve az állam, jogi vagy természetes személy rovására gazdagodott, az – amennyiben nem követett el szigorúbban büntetendő cselekményt – büntetettéért öttől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetettetik.

Besúgás¹

11. §

Aki a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején az ellenség szolgálatában vagy érdekében, vagy pedig az ellenséges megszállás előidézte helyzettel visszaélve mást valamilyen valós vagy koholt tevékenységért feljelentett, bűntettéért öttől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetendő. Ha azonban a besúgó feljelentésével csehszlovák állampolgár szabadságának elvesztését okozta, akkor tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel büntetetik. Ha a feljelentés közvetlen vagy közvetett következményeként nagyobb számú személy vesztette el szabadságát, vagy pedig valaki súlyos testi sértést szenvedett el, a besúgót életfogytiglani fegyházbüntetéssel, ha a feljelentés következménye valakinek a halála volt, akkor pedig halállal büntetik.

Általános rendelkezések

12. §

E dekrétum alapján büntetik meg azt a külföldit is, aki a 1. §-ban feltüntetett bűncselekményt, vagy pedig a 4–9. §-ban megjelölt bűncselekmények valamelyikét külföldön követte el csehszlovák állampolgárral szemben, vagy pedig csehszlovák köz- vagy magánvagyon ellen.

13. §

- (1) A büntetendő cselekményt e dekrétum értelmében nem igazolja az, hogy azt nem csehszlovákiai, hanem más jogszabályok, vagy pedig nem a csehszlovák, hanem más államhatalom által létrehozott szervek rendelték el vagy tették lehetővé, valamint az sem, hogy a tettes az ilyen érvénytelen jogszabályokat tettei igazolásának tekintette.
- (2) Az sem mentesíti a tettet, hogy szolgálati kötelességét teljesítette, amennyiben különös buzgalommal járt el, jelentős mértékben túllépve ezzel rendes kötelességeinek kereteit, vagy pedig ha azzal a szándékkal járt el, hogy elősegítse a németek (vagy szövetségeseik) háborús törekvését, ártson Csehszlovákia (vagy szövetségesei) háborús erőfeszítéseinek, vagy megghiúsítsa azokat, vagy pedig ha más nyilvánvalóan alantas motívumok alapján járt el.
- (3) A felettes parancsa által gyakorolt kényszer senki olyat sem mentesít a bűnösség alól, aki önként lett olyan szervezet tagja, amelyben a tagság ténye bármilyen, bűncselekménynek is számító parancs végrehajtását tette kötelessé.

14. §

Ha a bíróság valakit az e dekrétumban feltüntetett bűncselekményért elítél, és nem tekint el a büntetéstől (a 16. § 2. bekezdése), akkor egyúttal kimondja, hogy

- a) az elítélt bizonyos időre vagy mindörökre elveszíti polgári becsületét (15. §);
- b) az elítélt szabadságvesztési büntetésének egy részét vagy egész büntetését kényszermunkát végző különleges alakulatnál tölti le, amelyeket külön törvény alapján hoznak létre;
- c) egész vagyonát vagy vagyona nagy részét az állam elkobozza.

¹ A besúgás bűntettéről rendelkező 11. § nem szerepelt a Londonban kiadott 1945. évi 6. számú elnöki dekrétumban. A német megszállás, illetve a szlovák állam körülményei közt igen gyakori volt a besúgói tevékenység, de bizonyítása viszonylag körülményesnek bizonyult, s ezért a népbíróságok gyakorlatában sok nehézséget okozott az ilyen vádak megítélése.

15. §

A polgári becsület elvesztése (a 14. § a. pontja) ezt jelenti:

1. a kitiüntetések, érdemrendek és díszjelvények, a közszolgálatok, rangok és tisztségek, a főiskolai vagy egyetemi fokozatok tartós megvonását, a nyugdíj és az ellátási illetmények, a kegydíjak és a közpénzekből folyósított mindennemű fizetések elvesztését;
 2. az altiszteknél lefokozást, a tisztek esetében a tiszti fokozat kasszációt;²
 3. Az 1. és 2. pont alatt feltüntetett jogok és az elvesztett rangoknak fokozatokkal járó jogok megszerzésére, gyakorlására és újraserzésére való alkalmasság elvesztését;
 4. a köztisztségekre való választásnak és választhatóságnak, e tisztségek betöltésének és a közügyekben való szavazati jognak az elvesztését;
 5. társulásokban (egyesületekben vagy hasonló alakulatokban betöltendő tisztségre való jogosultság elvesztését);
 6. az arra való jogosultság elvesztését, hogy az érintett személy tulajdonos, kiadó vagy szerkesztő legyen, vagy bármiképpen közreműködjön időszaki sajtótermékek kiadásában és szerkesztésében, valamint nem időszaki sajtótermékeket adjon ki;
 7. a nyilvános előadások vagy beszédek megtartására való jogosultság elvesztését;
 8. a nevelési vagy művészeti intézményekben vagy vállalkozásokban végzett munkára való jogosultság elvesztését;
 9. az arra való jogosultság elvesztését, hogy munkaadó vagy társ munkaadó legyen;
 10. a szabadfoglalkozás űzésére való jogosultság elvesztését;
 11. az arra való jogosultság elvesztését, hogy társaságok vagy szervezetek vezetőségi (igazgatótanácsi) tagja legyen;
 12. a magánvállalatnál vezető hivatalnoki tisztség betöltésére való jogosultság elvesztését.
- Aki megszegi az e paragrafusban kimondott tilalmakat, azt rendes bíróság kihágásért egy héttől három hónapig tartó elzárással bünteti.

16. §

- (1) A szabadságvesztéssel való büntetés nem csökkenthető a megszabott alsó határ alá, és nem változtatható enyhébb büntetési módra.
- (2) A bíróság a büntetést a megszabott alsó határ alá csökkentheti vagy enyhébb büntetési módra változtathatja. A különleges figyelmet érdemlő esetekben az ítélet rendelkező részében elállhat a büntetéstől, ha köztudomású vagy haladéktalanul bizonyítható, hogy a vádlott azzal a szándékkal járt el, hogy a cseh vagy a szlovák nemzet, a Csehszlovák Köztársaság és szövetségesei javát szolgálja, vagy más közérdeket segítsen elő, vagy pedig későbbi tevékenységével érdemeket szerzett a közzelleges uralom által okozott károk helyrehozatalában vagy csökkentésében, és jó útra térve már kitartott kötelességei teljesítésében. Ez a rendelkezés azonban nem alkalmazható, ha a tettes által okozott kár aránytalanul meghaladja a javára írható közhasznot.

17. §

Az e dekrétum alapján büntetendő cselekmények és az értük kiszabott büntetés végrehajtása nem évül el.

² Kasszáció: megsemmisítés, ez esetben az érintettek tiszti fokozattól való megfosztását jelenti.

18. §

A köztársaság fokozott veszélyeztettségének időszaka 1938. május 21-étől a kormányrendeletben meghatározandó napig tart.³

19. §

Az e dekrétum alapján büntetendő cselekményeket mindig különösen megvetendőknek kell tekinteni az állami börtönbüntetésre vonatkozó 1931. július 16-án kelt 123. számú törvény 1. § 1. bekezdése értelmében.

20. §

Az e dekrétum értelmében büntetendő bűncselekmények pártolását az érvényes büntetőtörvények értelmében kell büntetni a következő módosításokkal:

1. az államellenes bűncselekmények esetében a bűnpártolást ugyanúgy büntetik, mint magát a bűncselekményt;
2. ugyanezen bűncselekmények esetében a közelálló személyek rejtegetésével elkövetett bűnpártolás (a köztársaság védelmére vonatkozó 1923. évi 50. számú törvény 39. § 4. bekezdése) szintén bűncselekményként büntetendő, éspedig egytől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel, ha azonban magáért a bűncselekményért ez a dekrétum halálbüntetést szab ki, akkor öttől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel;
3. a többi bűncselekmény esetében a bűnpártolást súlyosbított fegyházbüntetéssel büntetik:
 - a) tíztől húsz évig terjedő fegyházbüntetéssel, vagy ha ez a dekrétum a bűncselekmény büntetéseként halálbüntetést szab ki, húsz évnél hosszabb időtartamú fegyházbüntetéssel;
 - b) egytől tíz évig terjedő fegyházbüntetéssel, amennyiben ez a dekrétum magát a bűncselekményt rövidebb időtartamú büntetéssel bünteti.

II. FEJEZET

A rendkívüli népbíróságok⁴

21. §

- (1) Rendkívüli népbíróságok hivatottak ítélni a dekrétum értelmében büntetendő összes bűncselekmények ügyében, amennyiben ezekért a büntetőjogi felelősség 2. §-ban és a 3. § 2. bekezdésében feltüntetett személyeket, tetteket, társakat, büntársakat, bűnrészeseket vagy bűnpártolókat terheli; ha a büntetőjogi felelősség más személyeket terheli, a rendkívüli népbíróságok akkor ítélni felelnek, ha népbíróság előtti felelősségre vonásukat a köztársaság (24. §) indítványozza.
- (2) A rendkívüli népbíróságok helyi illetékességét a köztársaság területén érvényes büntető perrendtartások előírásai határozzák meg.

³ A Csehszlovák Köztársaság fokozott veszélyeztettségének időszakát a csehszlovák kormány 1946.217. számú rendelete az 1938. május 21-étől 1946. december 31-éig tartó időszakban jelölte meg. Az eredetileg a háborús idősakra vonatkoztatott elnyomás időszaka („doba nesvobody”) mellett a „fokozott veszélyeztettség” állapotaként megjelölt időszak törvénybe iktatása, azaz a különleges elbírálás lehetőségének több mint másfél évvel való meghosszabbítása, alapvetően a z elnöki dekrétumok, köztük a retribúciós dekrétum érvényességi idejének kibővítését szolgálta.

⁴ A rendkívüli népbíróságok a világháború utáni Európa majd minden országában működtek, s alapvetően a fasiszta, náci vezetők, a kollaboránsok megbüntetését szolgálták. A csehországi és szlovákiai gyakorlatban, jóllehet ez a dekrétum tartozkodott a németek és magyarok kollektív bűnösségének kimondásától, a két kisebbséghez tartozó személyek a nemzetiségi létszámarányánál lényegesen nagyobb arányban kerültek népbíróságok elé. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 33. számú rendeletében rögzített megoldástól eltérően Csehországban a prágai székhellyel létrehozott Nemzeti Bíróságról külön jogszabály, a köztársasági elnök 1945. évi 17. számú dekrétuma intézkedett. JECH–KAPLAN:2002, 269–275; JANICS:1979, 279–302.

A rendkívüli bíróságok összetétele és székhelye

22. §

- (1) A rendkívüli népbíróság joghatóságát öttagú tanácsokban gyakorolja, amelyek elnökből – ennek hivatásos (polgári vagy had-) bírónak kell lennie – és négy népbíróból állnak.
- (2) A rendkívüli népbíróságok vezetőit, helyetteseiket és a hivatásos bírókat (1. bekezdés) a köztársasági elnök nevezi ki a kormány javaslatára azon személyek névjegyzékéből, amelyet ezzel a céllal a járási nemzeti bizottságok állítanak össze. A járási nemzeti bizottságok által összeállított másfajta jegyzékek alapján nevezi ki a népbírókat.
- (3) A rendkívüli népbíróság vezetőjének és helyettesének a feladata, hogy a 2. bekezdés alapján felsorolt személyekből összeállítsa a szükséges számú bírósági tanácsot megfelelő számú póttaggal.
- (4) A rendkívüli népbíróságokat a kerületi bíróságok székhelyén hozzák létre, de ha ez szükségesnek bizonyul, akkor a rendkívüli népbíróság bármely tanácsa a bírósági körzet bármely helyén tarthat tárgyalást. A halálbüntetések végrehajtóit a szükséges számú segédszeméllyel a kerületi bíróság székhelyének helyi nemzeti bizottsága jelöl ki.
- (5) Kormányrendelet mondja ki, milyen fogadalmat tesznek a népbírók, és milyen térítés jár nekik költségeikért és az elmaradt haszonért.

23. §

A szavazás során előbb a népbírók szavaznak, mégpedig az idősebbek a fiatalabbak előtt.

Közvádló

24. §

- (1) A rendkívüli népbíróságok közvádlóit a kormány vagy annak megbízása alapján az igazságügy-miniszter nevezi ki meghatározott időszakra, meghatározott esetekre vagy a bíróság tevékenységének egész időtartamára az államügyészek vagy más olyan személyek közül, akik jogi doktorátust szereztek, vagy letettek három jogi államvizsgát, de legalább a magán- és perjogi vizsgát, államvizsgát, amennyiben nevük a járási nemzeti bizottságok által ezzel a céllal összeállított jegyzékekben szerepel.
- (2) A rendkívüli népbíróságok közvádlói az igazságügy-miniszternek vannak alárendelve.

A rendkívüli népbíróságok eljárási rendje

25. §

- (1) A rendkívüli népbíróságok eljárási rendjére a rögtönítélő bíróságok eljárásainak elvei vonatkoznak a jelen dekrétum 26–31. §-aiban megjelölt módosításokkal. Ott, ahol a dekrétum a rendes eljárás szabályaira hivatkozik, ezen az érvényes büntető perrendtartás előírásait kell érteni.
- (2) Ha a vádlottat a rendkívüli népbíróság ítéletében felmenti, ez nem zárja ki rendes bíróság, esetleg állami bíróság elé állítását az 1935. évi 68. számú törvény értelmében vagy a katonai áruság ügyében az 1936. évi 130. számú törvény és az 1937. évi 238. számú kormányrendelet értelmében ítélezni illetékes kerületi bíróság elé állítását. Ez a bíróság rendes eljárás útján vizsgálja meg újra az ügyet, erre a dekrétum tárgyi jogi rendelkezései (1–20. §) vonatkoznak

ugyanúgy, mintha a vádlottat azonnal rendes bíróság elé állították volna (21. §). Azt az indítványt, hogy a vádlott ellen így járjanak el, legkésőbb a felmentő ítélet napjától számított három hónapon belül be kell nyújtani.

26. §

- (1) A rendkívüli népbíróság eljárása a közvádló (24. §) indítványára kezdődik el. Terhes nőket mindaddig nem lehet rendkívüli népbíróság elé állítani, ameddig ez az állapotuk tart.
- (2) Az egy vádlott elleni egész eljárás – amennyiben ez lehetséges – a rendkívüli népbíróság előtt megszakítás nélkül tart elejétől a végéig. Az egy vádlott elleni eljárás nem tarthat három napnál tovább. Ezt a határidőt attól az időponttól kell számítani, amikor a vádlottat a bíróság elé állították.
- (3) Ha a népbíróság a háromnapos határidőn belül nem hoz ítéletet, akkor az ügyet az illetékes rendes bíróságnak (a 23. § 2. bekezdése) továbbítja. Ilyen esetben arról is dönt, fogságban maradjon-e a vádlott.
- (4) Ha a vádlott bármilyen oknál fogva nem jelenik meg vagy nem tud megjelenni a bíróság előtt, akkor a közvádló indítványozhatja, hogy a főtárgyalást a vádlott távollétében folytassák le. Ilyen esetben a bíróságnak hivatalból kirendelt védőügyvédet kell kijelölni.

27. §

A rendkívüli népbíróságok eljárása szóbeli és nyilvános. A vádlottnak joga van védőügyvédet választani, vagy pedig amennyiben vagyontalan kérheti a bíróságot védőügyvéd rendelésére. Ha ezzel a jogával a vádlott nem él, akkor a bíróság hivatalból rendel ki védőügyvédet. A vádlott és a bíróság a védelemmel olyan személyt is megbízhat, aki nem szerepel a védőügyvédek névjegyzékében, ha az illető jogi doktorátust szerzett, vagy letett három jogi államvizsgát, de legalább a magán- és perjogi vizsgálja megvan.

28. §

- (1) A rendkívüli népbíróság főtárgyalása az ügy megnevezése és az általános adatok megállapítása után azzal kezdődik, hogy a közvádló felsorolja, milyen tetteket rónak fel a vádlott bűnéül. A vádlott kihallgatása és a bizonyítékok előterjesztése során a büntető perrendtartás előírásaihoz igazodnak. A bűntársak és a tanúk kihallgatásáról készített jegyzőkönyveket és a szakértők véleményét mindig fel lehet olvasni, ha felolvasásukat a tanácselnök célszerűnek tekinti.
- (2) Az eljárás rendszerint arra a cselekményre vagy azokra korlátozódik, amelyért vagy amelyekért a vádlottat a rendkívüli népbíróság elé állították. Ugyanis nem kell figyelembe venni azokat a tetteket, amelyek e dekrétum értelmében nem büntetendők. Ha ezeket a tetteket később rendkívüli népbíróság, rendes, esetleg állami bíróság, vagy pedig katonai árusítás ügyében ítélni illetékes kerületi bíróság fogja büntetni, akkor a büntetés kiszabása során figyelembe kell venni a rendkívüli népbíróság által már kiszabott szabadságvesztés-büntetést.
- (3) A rendkívüli népbíróság eljárását nem hátráltathatja a bűncselekményekkel okozott károk megtérítésével kapcsolatos igények megállapítása.
- (4) A bűntársak kiderítéséről ugyan nem szabad megfeledkezni, de az ítélet meghozatalát és végrehajtását ez nem odázhatja el.
- (5) A bizonyítási eljárás befejezése után a közvádló értékeli annak eredményeit, és benyújtja végleges indítványát. Ezt követően a bíróság tanácselnöke megadja szót a vádlottnak és védőügyvédjének a védelem előadása céljából. Ha a közvádló válaszol a védelem fejtegetésére, az utolsó szó joga a vádlottat és védőügyvédjét illeti meg.

29. §

- (1) Ezt követően a bíróság zárt ülésen dönt az ítéletről, s ennek során a rendes eljárásra vonatkozó előírásokhoz tartja magát, amennyiben ez a dekrétum nem intézkedik másként.
- (2) Ha olyan bűncselekményről van szó, amelyre ez a dekrétum halálbüntetést szab ki, de a vádlott bűnösségére vonatkozó határozat csak három szavazatra támaszkodik, vagy ha a bíróság arra a véleményre jut, hogy olyan körülmények merültek fel, amelyek miatt a halálbüntetés aránytalanul szigorú volna, a bíróság húsz évtől életfogytiglan terjedő fegyházbüntetést szabhat ki, és a 16. § 2. bekezdésében megjelölt feltételek között ezt a rendelkezést is alkalmazhatja.
- (3) Az ítéletet a bíróság nyilvános ülésén azonnal ki kell hirdetni.

30. §

A rendkívüli népbíróság eljárásról jegyzőkönyv készül a rendes eljárásra vonatkozó előírások alapján. Ezt a jegyzőkönyvet a bírósági tanács minden tagja és a jegyzőkönyvvezető látja el kézjeggyével.

31. §

- (1) A rendkívüli népbíróságok ítélete ellen nincs jogorvoslat. A bárki által benyújtott kegyelmi kérvénynek nincs halasztó hatalma.
- (2) A halálbüntetést rendszerint az ítélet kihirdetését követő két órán belül hajtják végre. Az elítélt kifejezett kérésére ez a határidő egy órával meghosszabbítható. Ha az eljárásra a vádlott távollétében került sor, akkor a halálos ítéletet az elítélt kézre kerítését követő 24 órán belül hajtják végre.⁵
- (3) A rendkívüli népbíróság úgy is ítélezhet, hogy a kivégzésre nyilvánosan kerül sor. Ezt főleg akkor teszi meg, ha az elkövetett bűncselekmény rendkívül durva módja, vagy pedig a tettes alantas jelleme, büntetteinek száma, vagy társadalmi pozíciója indokolja a nyilvános ítéletvégrehajtást. Ebben az esetben a bíróság a büntetés-végrehajtás nyilvánosságának biztosítása céljából a büntetés-végrehajtás kétórás határidejét meghosszabbíthatja, de 24 óránál nem hosszabb időre.

Átmeneti és záró rendelkezések

32. §

- (1) Az 1934. május 3-án kelt 91. számú törvénynek a halálbüntetésre és az életfogytiglani büntetésekre vonatkozó rendelkezései az e törvény értelmében büntetendő cselekményekre nem érvényesek.
- (2) Az 1931. március 11-én kelt 48. számú törvénynek a fiatalkorúakra vonatkozó büntető igazságszolgáltatás rendelkezései érvényben maradnak.

33. §

E dekrétum hatálya kihirdetésének napjától egy éven át tart, amennyiben az illetékes törvényhozó intézmények nem módosítják vagy nem egészítik ki, vagy pedig ha hatályának időtartamát nem rövidítik le vagy hosszabbítják meg.⁶

⁵ A nyilvános kivégzések gyakorlatát Prága náci polgármesterének nyilvános kivégzését követően a csehszlovák kormány 1945. szeptember 14-én újrászabályozta, s csak az engedéllyel rendelkezők részére biztosította a kivégzésen való részvételi jogát. A 18 évnél fiatalabbak részére ilyen engedély kiadása tilos volt. JECH-KAPLAN:2002, 248.

⁶ A retribúciós dekrétum 1948. december 31-éig volt érvényben. Erről a csehszlovák parlament által 1948. március 25-én elfogadott 1948. évi 33. számú törvény rendelkezett.

34. §

E dekrétum végrehajtásával a kormány összes tagjait bízzák meg.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.
Gottwald s. k.
Dr. Pietor s. k.

Svoboda tábornok s. k.
Dr. Šoltész s. k.
Dr. Šrobár s. k.
Dr. Clementis s. k.

10.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 27. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A BELSŐ TELEPÍTÉS EGYSÉGES IGAZGATÁSÁRÓL

Prága 1945. július 17. *

A kormány javaslatára, és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal történt megegyezést követően elrendelem a következőt:

1. §

Belső telepítés alatt az olyan intézkedések összességét értjük, melyeknek a kiadott rendkívüli előírások alapján azt kell elérnie, hogy Csehszlovákia minden részére visszatérjen az eredeti szláv népség.

2. §

A belső telepítés igazgatásához és irányításához Csehország, Morvaország és Szilézia területére prágai, Szlovákia területére pedig pozsonyi székhellyel Telepítési Hivatal létesül. Ezen hivatalok tevékenységüket a belső telepítés irányítását ellátó központi bizottság (a tovább: központi bizottság) egységes irányítása alatt látják el.

Az egyes minisztériumok és más központi hivatalok tárgyi hatásköre érintetlen marad, a belső telepítést külön előírások irányítják; végrehajtása azonban a központi bizottság és a telepítési hivatalok irányelveinek megfelelően valósul meg.

3. §

Minden telepítési hivatal élén az elnök áll, akit a kormány javaslatára a köztársasági elnök nevez ki. A telepítési hivatalok elnökei a központi bizottság ülésein tanácsadói szavazattal vesznek részt. A telepítési hivatalok összetételét, szervezetét és tevékenységét az alapszabály rendezi pontosabban, melyet a központi bizottság javaslatára a kormány ad ki; a belügyminiszter a Törvények és rendeletek tárában hirdeti ki.

4. §

A központi bizottság a belügyminiszter mellett jön létre. Ennek elnöke a belügyminiszter, aki tárcájának valamelyik hivatalnokával helyettesítheti magát. Tagjai a miniszterelnöki hivatal képviselői, és a nemzetvédelmi, ipari, mezőgazdasági, belkereskedelmi, munkavédelmi és szociális gondoskodás, pénzügy-, és igazságügyi minisztérium képviselői, valamint a Szlovák Nemzeti Tanács

* A fordításhoz használt cseh nyelvű szöveg forrása: Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé. 1945. 13. 45-46. A kommunista párti Václav Nosek belügyminiszter által a csehszlovák kormány június 15-i ülésére előterjesztett dekrétumtervezet eredeti címe a következőképpen hangzott: „Az idegen lakosság kitelepítéséről és belső telepítéséről szóló köztársasági elnöki dekrétum tervezete”. A tervezet 2. §-a megállapította: „(1) A belső telepítésre kijelölt területekről a német vagy a magyar állampolgárságú személyeket és a többi németet és magyart (függetlenül attól, hogy korábban rendelkeztek-e csehszlovák állampolgársággal vagy sem) a megfelelő állami szerv (3.§ 1. bekezdés) irányelvei alapján fogják kitelepíteni. (2) Nem telepítik ki azokat a németeket és magyarokat, akik a csehszlovák állampolgárság rendezéséről kiadandó köztársasági elnöki dekrétum 2 §-a alapján csehszlovák állampolgárságukat megőrzik, s átmenetileg azokat sem, akiket a jelen dekrétum alapján mint csehszlovák állampolgárokat kezelnek.” Az 1945. évi 17. számú dekrétum címéből és szövegéből a kitelepítés ügye teljesen kimaradt. A csehszlovák kormány azonban már 1945. május 23-i ülésén határozatot fogadott el a német és magyar kisebbség kitelepítésének előkészítéséről. A szlovákiai magyarok telepítését a Szlovák Nemzeti Tanács 1946. február 26-i 35. számú rendeletével szabályozta. Erről ld. részletesen JECH–KAPLAN:2002, 323–324, 335., illetve a bevezető tanulmányban. A szlovákiai Telepítési Hivatal statútumát a csehszlovák belügyminiszter 1946. december 12-i rendelete hagyta jóvá. Uo.

két képviselője. A központi bizottság tagjai sorából megválasztja a bizottság elnökhelyettesét; amennyiben az elnök cseh, akkor a helyettese szlovák és fordítva. A központi bizottság főtitkára a miniszterelnöki hivatal képviselője; feladata gondoskodni arról, hogy a központi bizottság tekintettel legyen azon kormányzati tárcák és ágazatok érdekeire is, melyek nem rendelkeznek közvetlen képviseléssel a központi bizottságban.

A központi bizottság kidolgozza tárgyalási ügyrendjét, melyet a kormány hagy jóvá; addig az időtartamig, amíg ez megtörténik a tárgyalási ügyrendet a belügyminiszter adja ki.

Az elnök a központi bizottság ülésére szükség esetén további minisztériumok képviselőit, vagy más személyeket vonhat be, mint szakmai tanácsadókat, elsősorban amennyiben ezt a főtitkár javasolja.

5. §

A központi bizottság javaslatára a kormány a telepítési hivatal némely feladat megoldását más közintézményekre, vagy szervekre ruházhatja át, vagy ezen célból különleges hivatalokat vagy szerveket hozhat létre.

Minden közhivatal és szerv felszólítás alapján köteles együttműködni a központi bizottsággal és telepítési hivatalokkal, és hatékonyan támogatni őket feladatuk elvégzése során.

6. §

Ezen dekrétum kihirdetése napján lép hatályba és az egész ország területére érvényes; a kormány összes tagja hajtja végre.

Dr. Beneš s. k.

David s. k.

Gottwald s. k.

Široký s. k.

Dr. Šrámek s. k.

Ursíny s. k.

Svoboda tábornok s. k.

Dr. Ripka s. k.

Nosek s. k.

Dr. Šrobár s. k.

Dr. Nejedlý s. k.

Dr. Stránský s. k.

Kopecný s. k.

Fierlinger s. k.

Laušmann s. k.

Ā uriš s. k.

Dr. Pietor s. k.

Hasal tábornok s. k.

Hála s. k.

Dr. Šoltész s. k.

Dr. Procházka s. k.

Majer s. k.

Clementis s. k. Masaryk miniszter helyett is

Dr. Ferjenčík tábornok s. K

Lichner s. k.

11.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 28. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A NÉMETEK, A MAGYAROK ÉS AZ ÁLLAM MÁS ELLENSÉGEI MEZŐGAZDASÁGI FÖLDJÉNEK CSEH, SZLOVÁK, VALAMINT MÁS SZLÁV FÖLDMŰVESEKKEL VALÓ BETELEPÍTÉSÉRŐL

Prága, 1945. július 20.*

A kormány javaslatára elrendelem:

1. §

A németek, a magyarok, valamint a cseh és a szlovák nemzet áruelői és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobozásáról és sürgős elosztására vonatkozó 1945. június 21-én kelt 12. számú köztársasági elnöki dekrétum értelmében elkobzott mezőgazdasági vagyont amely a Nemzeti Földalapot illeti meg, betelepítik, amennyiben nem osztják ki földjuttatások formájában az elkobzott földekről szóló dekrétum (2. §) értelmében az olyan vidékről jelentkező jogosult igénylőknek, ahol földhiány van, vagy ahol kedvezőtlenek a mezőgazdasági termelés feltételei.

2. §

- (1) Földjuttatást a telepítés keretében a cseh és a szlovák, valamint más szláv nemzet tagja kérhet, aki állami és nemzeti szempontból megbízható, s aki:
- a) béres és munkás,
 - b) az a földműves, aki eddig 13 hektárnál kisebb mezőgazdasági területtel rendelkezett, amennyiben ezt a földet a hozzá tartozó épületekkel együtt átadja a Nemzeti Földalapot; a többi vagyonnal szabadon rendelkezhet,
 - c) a b) pont szerinti földműves családtagja, amennyiben a mezőgazdaságban dolgozik, és betöltötte 18. életévét,
 - d) az a), b) és c) pontban feltüntetett jogosult igénylők által alakított mezőgazdasági termelőszövetkezet,
 - e) községek és járások és az állam közcélokra,
- f) az a) pont alá nem sorolt munkások, köz- és magánalkalmazottak, kisiparosok, a szociális szempontból gyenge szabadfoglalkozásúak, családi ház vagy kert építése céljából 0,5 hektárig terjedően.

* A fordításhoz használt cseh nyelvű szöveg forrása: Sbirka zákonu a nařizení republiky Ěskoslovenské. 1945. 14. 47-49. A dekrétum – az 1945. évi 12. számú dekrétum alapelveire építve – a német, magyar és az állam ellenségeinek minősülő egyéb tulajdonosoktól elkobzott földek felosztását igyekezett szabályozni. A szlovákiai szabályozás a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 4, 6, 96, 104. számú rendeletei, valamint a Megbízotti Hivatal 1945. október 18-i 124. számú végrehajtási rendelete alapján történt. JECH–KAPLAN:2002, 334-335. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 59–64; VADKERTY:1999, 11–27. A dekrétum tervezetéről tárgyaló csehszlovák kormány 1945. június 21-i ülésén több miniszter először szembesült a kitelepítések és belső telepítések tényleges nagyságrendjével. A kommunista szlovák földművelésügyi miniszter, Július Ī uríř szerint 260 ezer érintett német háztartás több mint 2 millió 300 hektár földbirtoka állt a belső telepítések rendelkezésére. JECH–KAPLAN:2002, 337. A szlovákiai földelkobzások méretére jellemző, hogy 293 magyarlakta településen koboztak el magyar kézben lévő földbirtokokat, s mindössze 38 olyan magyarlakta települést mentesítettek az elkobzások alól, amelyek lakosságának nagyobb részére kitelepítés várt. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 62. Az 1945. május-júliusi időszak németellenes gyakorlata Csehországban azt eredményezte, hogy több mint 600 ezer németet űztek el vagy kényszerítettek menekülésre. Az üresen hagyott házakat fosztogatók hada lepte el. A fosztogatás megfékezésére fogadta el a csehszlovák kormány az 1945. évi 38. számú köztársasági elnöki dekrétumot. JECH–KAPLAN:2002, 342–343. A „wilde Vertreibung” vagy „divoký odsun” néven emlegetett, etnikai tisztogatás folyamatáról, jelenségeiről, a szudétanémetek embertelen elűldözése idején elszenvedett veszteségekről ld. STANĪ K:1991, 1996, 2002, 2002a. HRABOVEC:1994, HERTL–PILLWEIN:2001, DEDINA:2004

- (2) Az 1. bekezdés b) pontja értelmében a Nemzeti Földalapnak átadott földet a köztársasági elnök 1945. évi 12. számú dekrétumaiba foglalt feltételek szerint, esetleg e dekrétum alapján osztják el.
- (3) Földkiutalását a telepítés keretében olyan személyek is kérhetnek, akik lakóhelye az elközbott vagyon helyén van, amennyiben eleget tesznek az 1. bekezdésben megszabott feltételeknek, és kötelezik magukat a földet esetleges egyesítésnek végrehajtására.

3. §

A földjuttatásra elsőbbségi joguk van e dekrétum értelmében azoknak a jogosult igénylőknek, akik kitüntették magukat és érdemeiket szereztek a nemzeti felszabadító harcban, főleg a katonáknak és a partizánoknak, a volt politikai foglyoknak és deportáltaknak, családtagjaiknak és törvényes örökösöknek, valamint a háborús károkat szenvedett földműveseknek. A földkiutalásra vonatkozó elsőbbségi jog feltételeit szabályszerűen igazolni kell.

4. §

- (1) A jogosult földigénylők kérvényüket a helyi földműves bizottság útján a járási földműves bizottságokhoz juttatják el.
- (2) A járási földműves bizottság megvizsgálja a betelepítéssel kapcsolatban beérkezett földkiutalási kérvényeket, és sürgősen továbbítja őket a tartományi nemzeti bizottsághoz, s az a kérvényeket véleményezésével együtt haladéktalanul előterjeszti a mezőgazdasági minisztériumnak.
- (3) A mezőgazdasági minisztérium központilag irányítja a betelepítést a köztársasági elnök által 1945. július 17-én a belső telepítési viszonyok egységes irányításáról kiadott 27. számú dekrétum értelmében, és figyelembe véve a kérvényben feltüntetett körülményeket a járási földműves bizottságokkal és az illetékes járási nemzeti bizottságokkal együttműködve szükség és lehetőség alapján a következő nagyságban utal ki földterületet a jogosult igénylőknek.
 - a) legföljebb 8 hektár szántóföldet vagy legföljebb 12 hektár mezőgazdasági földet a talaj bontása szerint,
 - b) a soktagú (legalább háromgyermekes) családoknak legföljebb 10 hektár szántóföldet vagy legföljebb 13 hektár mezőgazdasági földet a talaj bontása szerint lehetőleg a megfelelő berendezéssel (gazdasági épületek, élő és holt leltár), és lehetőleg tagosítva.
- (4) A nagy gazdasági épületeket, a gépi berendezéseket és más hasonló létesítményeket – ahol ez lehetséges – a célszerűbb felhasználás érdekében a földhöz juttatott személyekből alakított szövetkezeteknek kell kiutalni.
- (5) A mezőgazdasági minisztérium és a tartományi nemzeti bizottságok a járási földműves bizottságokhoz segédszerveket küldenek ki, hogy segítsék a kiutalással kapcsolatos műszaki munkákat.

5. §

- (1) A földhöz juttatott személy köteles a földet a földkiutalási végzésben megjelölt napon birtokba venni.
- (2) A kiutalt föld a birtokba vétel napján a földhöz juttatott személy tulajdonába kerül. A földhöz juttatott személy köteles a kiutalt földön személyesen gazdálkodni. Ezt a földet csak kivételesen különösen indokolt esetekben, ezt a földet csak az Országos és a Nemzeti Földalap beleegyezésével ruházhatja át, adhatja bérbe (haszonbérbe) vagy másfajta használatba. A kiutalt földet nem szabad megterhelni a Nemzeti Földalap engedélye nélkül, ez a szerv a megterhelést csak különösen figyelemre méltó esetekben engedélyezheti.

6. §

Azokon a vidékeken, ahol a mezőgazdasági termelés eddigi módja kifizetődő, és ahol az objektív feltételek a mezőgazdasági termelés szükségszerű átállítását követelik meg (hegyvidéki területek stb.), az elkobzott földet mindaddig a Nemzeti Földalap kezelésében maradnak, amíg nem születik döntés a mezőgazdasági termelés átállításáról az érintett vidéken.

7. §

- (1) A mezőgazdasági vagyont a térítés ellenében utalják ki tulajdonba, a térítés összegét a föld termőképessége, fekvése, távolsága és megműveltségének állapota szerint határozzák meg, figyelembe véve a földhöz juttatott személy családi viszonyait, és a 2. § 1. bekezdésének b) pontja alatt említett esetekben az átadott föld értékét, a következő módon:
 - a) legalább a javasolt földterületen elérhető egyévi átlagtermés értékének megfelelő mértékben.
 - b) legfeljebb a javasolt földterületen elérhető kétévi átlagtermés értékének megfelelőnek megfelelő mértékben.
- (2) Az átadott föld (a 2. § 1. bekezdésének b) pontja) értékét az 1. bekezdésben feltüntetett elvek alapján határozzák meg.
- (3) A kiutalt épületért fizetendő térítést az épület egytől három évig terjedő bérleti díjának összegében határozzák meg. A bérleti díj minden esetben természetbeni juttatások formájában is kifizethető. A kiutalt élő és holt leltárért, valamint más létesítményekért fizetendő térítést a tartományi nemzeti bizottságok által kidolgozandó és a mezőgazdasági minisztérium által jóváhagyásra kerülő irányelvek alapján fogják meghatározni.
- (4) Ha a földhöz juttatott személy kiutalt földdel együtt nem kapja meg a szükséges épületeket és más felszerelést, és igazolhatóan nincs lehetősége ezek beszerzésére saját eszközeiből, akkor a Nemzeti Földalap hosszú lejáratú olcsó hitelt nyújthat neki.
- (5) A Nemzeti Földalap részben vagy teljesen elengedheti a térítést annak a földhöz juttatott személynek, aki földet adott át a 2. § 1. bekezdésének b) pontja értelmében.

8. §

- (1) A megjelölt térítést (7. §) a földhöz juttatott személyek gazdasági lehetőségeik alapján a következő módon fizetik meg:
 - a) vagy egyszerre, legkésőbb 12 hónappal a kiutalt föld birtokba vételét követően pénzben vagy természetben, vagy pedig:
 - b) részletekben, pénzben vagy természetben törlesztve az alábbi módon:

a térítés 10 százaléka megfizetendő a kiutalt föld átvételekor. A járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) javaslatára a helyi földműves bizottság véleményezése után a Nemzeti Földalap legfeljebb három évre engedélyezheti e törlesztés elhalasztását; a térítés hátralékát a Nemzeti Földalap által kidolgozott törlesztési terv alapján kell megfizetni, legkésőbb a kiutalt vagyont birtokba vételétől számított 15 éven belül.
- (2) Különösen figyelemre méltó és szociális szempontból indokolt esetekben a Nemzeti Földalap az illetékes nemzeti bizottságok és földműves bizottságok közreműködésével lefolytatott vizsgálat alapján a földhöz juttatott személyeknek a térítést elengedheti, és a megfelelő mezőgazdasági vagyont ingyenesen utalhatja ki, mindenekelőtt a 3. §-ban feltüntetett személyeknek.

9. §

A földhöz juttatott személyek által a Nemzeti Földalaphoz befizetett térítéseket (7. §) az alap az elkobzott vagyonnal kapcsolatos adósságok és kötelezettségek megfizetésére használja fel, amennyiben ezeket az adósságokat és kötelezettségeket a Nemzeti Földalap elismeri és átveszi,

továbbá a háborús károk és a megszállás idején nemzeti, politikai vagy faji okokból üldözött földművesek vagyonában okozott károk enyhítésére, a mezőgazdasági termelés fejlesztésére és a belső telepítés céljaira. A Nemzeti Földalap bevételi többletei az állampénztárba kerülnek.

10. §

- (1) A 7. §-ban megjelölt térítés tartalmazza a föld elkobzásával és kiutalásával, a saját vagyon Nemzeti Földalaphoz való átadásával (a 2. §. 1. bekezdésének b) pontja), a földhöz juttatott személyeknek és családtagjaiknak a kiutalt föld helyére való vasúti szállításával, a kiutalt és a cserében átadott vagyon telekkönyvi átírásával kapcsolatos összes kiadást és illetéket.
- (2) A kiutalás végrehajtásával és esetleg a föld átadásával (a 2. § 1. bekezdésének b) pontja) kapcsolatos telekkönyvi bejegyzéseket a Nemzeti Földalap intézi.
- (3) Az e dekrétum alapján végrehajtott tulajdon-átruházások s a bíróságoknak és a hatóságoknak ezzel kapcsolatban benyújtott beadványok mentesek okmánybélyegektől, illetékektől, adóktól és díjaktól.

11. §

A kormányt meghatalmazzák, hogy szerezzék be a belső telepítés végrehajtásához szükséges pénzeszközöket.

12. §

Ez a dekrétum a cseh országrészekben lép hatályba, és pedig kihirdetésének napján; végrehajtója a pénzügy-, a belügy-, az igazságügyi, a közlekedésügyi és a közéleti miniszterrel megegyezésben a mezőgazdasági miniszter.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Dr. Šrobár s. k.,
Dr. Stránský s. k.
Dr. Ľuriš s. k. és mások

12.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 33. SZÁMÚ ALKOTMÁNYDEKRÉTUMA A NÉMET ÉS A MAGYAR NEMZETISÉGŰ SZEMÉLYEK CSEHSZLOVÁK ÁLLAMPOLGÁRSÁGÁNAK RENDEZÉSÉRŐL

Prága, 1945. augusztus 2.*

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal megállapodva elrendelem:

1. §

- (1) Azok a német vagy magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgárok, akik az idegen megszálló hatalom jogszabályai értelmében német vagy magyar állampolgárságot szereztek, az ilyen állampolgárság megszerzésének napján elveszítették csehszlovák állampolgárságukat.
- (2) A többi német vagy magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgár e dekrétum hatályba lépésének napján elveszti csehszlovák állampolgárságát.
- (3) Ez a dekrétum nem vonatkozik azokra a németekre és magyarokra, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (a köztársasági elnök által 1945. június 19-én a náci bűnösök, az

* A fordításhoz használt cseh nyelvű eredeti szöveg forrása: Sbíрка zákonů a nařazení republiky Československé. Ročník 1945. 17. 57-58. A dekrétumot Beneš köztársasági elnök nem véletlenül a győztes nagyhatalmak potsdami határozatának kihirdetése napján, 1945. augusztus 2-án írta alá. A nagyhatalmi határozattal ugyanis eldönt, hogy Csehszlovákia jogot kapott a német kisebbség kitelepítésére, míg a magyar kisebbség esetében ezt a nagyhatalmi felhatalmazást nem adták meg a prágai kormánynak. 1945 nyarán Csehszlovákiában a két kisebbséghez tartozó személyek száma együttesen meghaladta a 3 milliót. Az addig elmenekült, evakuált, elüldözött csehországi és szlovákiai németek száma 1945 nyarán már elérhette a 700 ezret. A háború előtti 3,3 milliónyi német és az 1930. évi népszámlálási adat szerint 600 ezernél nagyobb lélekszámú magyar kisebbség helyben maradt része még mindig igen jelentősnek számított. A csehszlovákiai német és magyar kisebbség megfosztása a csehszlovák állampolgárságtól azt jelentette, hogy bár Csehszlovákia a nagyhatalmak egyetértésével semmisnek tekintette a müncheni szerződést, illetve az első bécsi döntést, minden következményével együtt és a Köztársaság jogfolytonosságát tekintette a csehszlovák államjogi doktrína alapján. A két kisebbséghez tartozó személyek állampolgársága esetében ezzel az alapelvvel szembe helyezkedve nem ismerte el az állampolgársági kötelekek folytonosságát, mi több a kiutasítás, kitelepítés alapján az 1938 és 1945 közötti német és magyar állampolgárság meglétét tekintették. A német és magyar kisebbség állampolgárságával kapcsolatosan három koncepció mutatható ki az 1945. évi 33. számú dekrétum előkészületeiben. A londoni emigrációban a belügyminisztérium csak azoknak a német és magyar nemzetiségűeknek az állampolgárságát nem kívánta megújítani, akik Németországban és Magyarországon megszerzett állampolgárságuk mellett a Csehszlovákiával szemben ellenséges két állam hivatalnokaivá, a brói testület, valamely fegyveres erő vagy valamely politikai párt tagjává váltak. Ez a felfogás az állampolgársági kérdés rendezését nem tartotta alkalmasnak a két kisebbség felszámolására. A londoni kormány hadügyminisztériuma által kidolgozott javaslat szerint a két kisebbséghez tartozók közül azok kapják vissza csehszlovák állampolgárságukat, akik azt kérik és bizonyítani tudják, hogy nem voltak részesei az ellenséges országok állami, politikai, katonai stb. apparátusának. Jan Smutný, a londoni csehszlovák köztársasági elnöki iroda vezetője arra az álláspontra helyezkedett, hogy nem lehet az 1938-ban együttesen négymilliónál is több német és magyar kisebbséget megfosztani a csehszlovák állampolgárságtól, mert ez egyrészt nem segítené elő kitelepülésüket, másrészt, ha a kitelepítéshez nem kapja meg Csehszlovákia a nagyhatalmak engedélyét, az állampolgárság nélküli milliós nagyságrendű népesség jelenléte az országban súlyos kockázati tényezőt jelenthetett volna. Ezt az állásponthoz tükrözte a dekrétum 1944. augusztus 17-i londoni tervezete is. A fordulat valószínűleg a moszkvai kommunista vezetés állásponthozatalására, 1944 szeptemberében következett be, amikor elkészült a dekrétum újabb, 1944. szeptember 22-i változata. Ez a kollektív bűnösség és jogfosztás alapelve alapján az aktív antifasiszták kivételével minden csehszlovákiai németet és magyart megfosztott korábbi csehszlovák állampolgárságától. Minden belső vita, kritika ellenére, ez a változat vált irányadóvá, s a kollektív jogfosztás lett az 1945. évi 33. számú dekrétum vezérelve. JECH – KAPLAN, 2002, 352–365; JECH:2003, 314–349; BALOGH:1990, VADKERTY 2001, ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 40–43. A csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezmény hatálya szintén az állampolgárságtól megfosztott magyar nemzetiségű személyekre terjed ki. Vö. a 4. számú irattal. A szlovákiai magyarok 1945 augusztusától kezdődően kétféleképpen szerezheték vissza a csehszlovák állampolgárságot: reszlovakizációval vagy az állampolgári megbízhatóságot igazoló eljárás keretében. A szlovákiai magyarok állampolgárságának visszaadását szabályozó törvény előkészítéséről a csehszlovák kormány 1948. szeptember 30-i ülésén döntött. ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 83; VADKERTY:1993, 15–119.

árulok és segítők megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról szóló 16. számú dekrétumának 18. §-a) hivatalos cseheknek vagy szlovákoknak jelentkeztek.

- (4) Azokat a cseheket, szlovákokat és más szláv nemzetek tagjait, akik ugyanebben az időszakban nyomás vagy különösen figyelemre méltó körülmények kényszerítő hatására németeknek vagy magyaroknak vallották magukat, e dekrétum alapján nem tekintik németeknek vagy magyaroknak, amennyiben a belügyminisztérium jóváhagyja az illetékes járási nemzeti bizottságok (járási közigazgatási bizottság) által az említett tények vizsgálata alapján a nemzeti megbízhatóságról kiadott bizonylatot.

2. §

- (1) Az 1. § által érintett olyan személyeknek, akik igazolják, hogy hűek maradtak a Csehszlovák Köztársasághoz, sohasem vétettek a cseh és a szlovák nemzet ellen, vagy aktívan részt vettek a felszabadításukért vívott harcban, vagy pedig szenvedtek a náci és a fasiszta terrortól, megmarad a csehszlovák állampolgárságuk.
- (2) A csehszlovák állampolgárság meghagyásának megállapítására vonatkozó kérvényt hat hónapon belül lehet benyújtani e dekrétum hatályba lépésétől számítva a helyi szempontból illetékes járási nemzeti bizottságnál (járási közigazgatási bizottságnál), vagy pedig – amennyiben a kérvényező külföldön lakik – a külképviseleti hivatalban. E kérvényről a belügyminisztérium a tartományi nemzeti bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács javaslatára dönt. Ezeket a személyeket egészen kérvényük elintézéséig csehszlovák állampolgároknak kell tekinteni, amennyiben a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) vagy a külképviseleti hivatal bizonylatot adott ki számukra az előző bekezdésben feltüntetett körülményekről.
- (3) A csehszlovák katonai egységek német vagy magyar nemzetiség tagjai csehszlovák állampolgárságának megtartásáról a lehető legrövidebb időn belül a belügyminisztérium a nemzetvédelmi minisztérium javaslatára hivatalból dönt. A hivatalos határozat meghozataláig csehszlovák állampolgároknak tekintendők.

3. §

Azok a személyek, akik 1. § értelmében elvesztették csehszlovák állampolgárságukat, az azon naptól számított hat hónapon belül, amelyet a Törvénytárban megjelenő belügyminiszteri rendelet jelöl meg, a helyi szempontból illetékes járási nemzeti bizottságnál (járási közigazgatási bizottságnál) vagy a külképviseleti hivatalnál kérhetik állampolgárságuk visszaadását. Az ilyen kérvényről saját belátása alapján dönt a belügyminiszter a tartományi nemzeti bizottság, Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács javaslatára; nem szabad azonban eleget tenni a kérvénynek, ha a kérvényező megszegte a csehszlovák állampolgár kötelességeit. Ha kormányrendelet nem intézkedik másként, akkor ezekre az esetekre is érvényesek a csehszlovák állampolgárság megszerzésére vonatkozó általános jogszabályok.

4. §

- (1) E dekrétum céljaira a férjes asszonyok és kiskorú gyermekek külön elbírálás alá esnek.
- (2) A 3. § alapján benyújtott olyan kérvényeket, amelyeket csehszlovák állampolgárok feleségei és kiskorú gyermekei adnak be, jóindulatúan kell elbírálni. Az e kérvényekre vonatkozó döntés meghozataláig a kérvényezőket csehszlovák állampolgároknak kell tekinteni.

5. §

Azok a csehek, szlovákok és más szláv nemzetek tagjai, akik a köztársaság fokozott veszélyeztettsége idején (a köztársasági elnök 1945. évi 16. számú dekrétumának 18. §-a) német vagy ma-

gyar állampolgárságot kértek anélkül, hogy erre nyomás vagy különleges körülmények hatására kényszerültek volna, elvesztik csehszlovák állampolgárságukat azon a napon, amelyen ez a dekrétum hatályba lép.

6. §

Ez a dekrétum a kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáért a külügyminiszterrel és a nemzetvédelmi miniszterrel egyetértésben a belügyminiszter felel.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Masaryk s. k.
Svoboda tábornok s. k.
Nosek s. k.

13.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 60. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG ÉS A SZOVJET
SZOCIALISTA KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE KÖZÖTT
KÁRPÁTALJÁRÓL MEGKÖTÖTT MEGÁLLAPODÁSRÓL

Prága, 1945. augusztus 24. *

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal való megállapodás alapján elrendelem:

1. §

A kormány felhatalmazást kap arra, hogy kormányrendeletekkel készítse elő a Csehszlovák Köztársaság és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége között a Kárpáton túli Ukrajnáról (Zakarpatská Ukrajina) (az alkotmánylevél szerint a terület neve Podkarpatská Rus – Kárpátaljai Oroszország) 1945. június 29-én megkötött szerződés végrehajtását, s főként hogy módosítsa a Csehszlovák Köztársaság állampolgársága javára történő opciós jog alkalmazását.¹

2. §

Az alkotmánylevél és más törvények, amelyek a 1. §-ban említett szerződéssel és az ennek az alkotmánydekrétumnak alapján kiadandó kormányrendeletekkel nincsenek összhangban, a szerződés életbe lépésének napján érvényüket veszítik.

3. §

A dekrétum kihirdetése napján lép életbe, végrehajtja a kormány valamennyi tagja.

* A magyar fordításhoz használt cseh eredeti szöveg forrása: Sbířka zákonù a nařzení Èekoslovenské, 1945. 28. 101. Kárpátalja Szovjetunióhoz való lehetséges átadása legmagasabb szinten először Beneš 1943. decemberi moszkvai tárgyalásain merült fel. A háború utáni csehszlovák kormány kassai programjának 1945. március végi moszkvai egyeztetése előtt Beneš Molotovval elvben már megegyezett az 1919-ben Csehszlovákiának ítélt terület Szovjetunióhoz való csatolásáról. Beneš csapán a területátadás optimális időpontjának és lebonyolításának kialakításában kérte Moszkva megértő támogatását, nehogy a müncheni szerződések előtti határok visszaállítását szorgalmazó Csehszlovákia Kárpátalja önkéntes átadásával olyan területi precedenst teremtsen, amelyre a Köztársaság más szomszédai szintén hivatkozhattak volna. Az államközi megállapodást 1945. július 29-én írták alá. Az alkotmánydekrétumot az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1945. november 22-én sürgősségi eljárás keretében alkotmánytörvénnyel váltotta fel. Ennek 3. §-a a Csehszlovák Köztársaság megváltozott határainak nemzetközi jogi érvényességét és a megváltozott határ államon belüli hatályát is deklarálta. Sbířka zákonù a nařzení Èekoslovenské, 1946. 2. 121. VIDA–ZSELICZKY:2004. JECH–KAPLAN:2003, 422–434.

¹ A kárpátaljai állampolgársági ügyeit a csehszlovák-szovjet szerződés részét alkotó jegyzőkönyv 2. §-a szabályozta. A kárpátaljai állandó lakhellyel rendelkező cseh és szlovák, illetve a csehszlovákiai állandó lakhellyel rendelkező ukrán és orosz nemzetiségű személyek 1946. január 1-jéig választhatták a csehszlovák, illetve a szovjet állampolgárságot. Az állampolgárság a benyújtott kérelmek csehszlovák, illetve szovjet hatóságok által történt elfogadása után vált érvényessé. Az opciós jogukkal élőknek ezt követően tizenkét hónap állt rendelkezésükre a kérelmezett és megszerzett állampolgárságuk szerinti országba való áttelepülésre, miközben minden ingóságukat magukkal vihették, ingatlanjaikért pedig kárpótlásban részesültek. A kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben a szovjet hatóságok a régió országaiban élt németekkel azonos módszereket vezettek be. A IV. Ukrán Front Katonai Tanácsának 1944. október 18-i parancsa szerint 1944. október 18. és december 16. között a 18 és 50 év közötti német, magyar, rutén férfiak nagy részét gyűjtőtáborokba, pl. a szolvai internálótáborba terelték össze. Ezt követően különböző szovjet munkatáborokba hurcolták őket, ahol sok ezen meghaltak, sokan pedig csak három év múlva tértek vissza. A 2004-ben ismert kárpátaljai áldozatok száma 5654 fő volt, akiknek nevét a szolvai emlékparkban márványtáblákon örökítették meg. DUPKA:1993, DUPKA:2004, ZSELICZKY:1999.

Dr. Beneš s.k.
Fierlinger sk.

David s. k.
Kopecký s. k.
Gottwald s.k.
Laušman s. k.
Široký s. k.
Ľuriš s. k.
Dr. Šrámek s. k.
Dr. Pietor s. k.
Ursíny s. k.
Hasal tábornok s. k.
Dr. Nejedlý s. k.
Ferjenčík tábornok s. k.
Dr. Stránský s. k.
Lichner s. k.

Masaryk s.k
Hála s.k.
Svoboda s.k.
Dr. Šoltész s. k.
Dr. Ripka s. k.
Dr. Procházka s. k.
Nosek s. k.
Majer s.k.
Dr. Šrobár s. k.
Dr. Clementis

14. A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 71. SZÁMÚ DEKRÉTUMA A CSEHSZLOVÁK ÁLLAMPOLGÁRSÁGUKAT ELVESZÍTETT SZEMÉLYEK MUNKAKÖTELEZETTSÉGÉRŐL

Prága, 1945. szeptember 19.*

A kormány javaslatára elrendelem:

1. §

- (1) A háború és a légibombázások által okozott károk felszámolása és helyreállítása, valamint a háború által tönkretett gazdasági élet megújítása érdekében bevezetjük azon személyek munkakötelezettségét, akik a köztársasági elnök által 1945. augusztus 2-án kiadott, a német és a magyar nemzetiségű személyek csehszlovák állampolgárságának rendezéséről szóló 33. számú alkotmánydekrétum értelmében elvesztették csehszlovák állampolgárságukat. A munkakötelezettség azokra a cseh, szlovák vagy más szláv nemzetiségű személyekre is vonatkozik, akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején német vagy magyar állampolgárságot kértek anélkül, hogy erre nyomás vagy különleges körülmények hatására kényszerültek volna (az említett alkotmánydekrétum 5. §-a).
- (2) A munkakötelezettség e dekrétum értelmében nem vonatkozik azokra a személyekre, akiket az 1945. évi 33. számú alkotmány-dekrétum 1. §-ának 3. és 4. bekezdése nem érint, azokra a személyekre, akiket a további döntéshozatalig a törvény (az említett alkotmánydekrétum 2. §-ának 3. bekezdése és 4. §-ának 2. bekezdése) értelmében csehszlovák állampolgároknak kell tekinteni, végeztetik azokra a személyekre, akik az említett alkotmánydekrétum 2. §-ának 2. bekezdése értelmében bizonylatot kaptak.
- (3) A belügyminisztériumnak a külügyminisztériummal megegyezésben kiadott külön irányelvei meghatározzák, vajon a munkakötelezettség e dekrétum értelmében érinti-e és ha igen, milyen mértékben azokat a német vagy magyar nemzetiségű személyeket, akikre az 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétum nem vonatkozik.

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbírkva zákonu a nařizení republiky Ěskoslovenské 1945. 32. 121–122. A dekrétum betű szerint a cseh országrészekre vonatkozott, de a dekrétum tervezetét és indoklását kidolgozó Nosek belügyminiszter a csehszlovák kormány 1945. szeptember 11-i ülésén hangsúlyozta, valójában minden állampolgárságát veszített németre és magyarra ki kívánta terjeszteni annak hatályát: "A tervezet legfőbb célja mindazonáltal a csehszlovák állampolgárságukat elveszített személyek regisztrációja és nyilvántartása, hogy az állambiztonság szempontjából megfelelő felügyelet alatt lehessen őket tartani." A tervezethez fűzött 1945. szeptember 9-i keltezésű indoklás még egyértelműbben fogalmazott: „A mostanáig Csehországban élő németek és magyarok közül sokan munkakerülökké váltak. Az „aki nem dolgozik, ne is egyék” jelszó a német és magyar nemzetiségű személyekre is érvényes. Állambiztonsági szempontból pedig fontos, hogy regisztráljuk és nyilvántartásba vegyük mindazokat a személyeket, akik elveszítették csehszlovák állampolgárságukat. Ezért kell a tervezetben megjelölt intézkedéseket a belügyminiszterre bízni, aki egyben az 1945. évi 33. számú alkotmánydekrétum végrehajtásáért is felel. A német és magyar személyek meghatározását ebből az alkotmánydekrétumból kölcsönöztük.” JECH:2003, 458-459. A szlovákiai magyarok kényszermunka- és közmunka-kötelezettségeit a Szlovák Nemzeti Tanács 1946. február 26-án, a lakosságcsere-egyezmény aláírása előtti napon szabályozta az 1946. évi 37. számú végrehajtási rendeletével. Ezzel annak lehetőségét kívánta biztosítani, hogy a Szlovákiában maradó magyarok tömeges csehországi és szlovákiai széttelepítését, mint a magyar kérdés belső megoldását jogilag megalapozzák. Ennek érdekében az állampolgársággal nem rendelkező magyarokat a csehszlovák állampolgároknak vonatkozó 1945. évi 88. számú dekrétum hatálya alá helyezték. JECH-KAPLAN:2003, 454–459; VADKERTY 1996, 22–29; ŠUTAJ–MOSNÝ–OLEJNÍK:2002, 47–52.

2. §

- (1) A munkakötelezettség a 14–60 éves férfiakra és a 15–50 éves nőkre vonatkozik, e kor betöltését véve alapul.
- (2) A munkakötelezettség nem érinti
 - a) a testileg vagy szellemileg fogyatékos személyeket, amennyiben ez az állapotuk tartós,
 - b) a terhes nőket a terhesség negyedik hónapjától kezdve,
 - c) a kismamákat a szülés utáni hat hétig és
 - d) a hatévesnél kisebb gyermekeket gondozó nőket.
- (3) A 2. bekezdés a) – c) pontja alatti körülményeket hivatalos orvos állapítja meg. A 2. bekezdés d) pontja alatti körülményt a helyi nemzeti bizottság (a helyi közigazgatási bizottság) igazolja.

3. §

- (1) A munkakötelezettség által érintett és a 2. § 2. bekezdése értelmében nem érintett személyek is nyilvános vagy személyes felszólításra kötelesek a megszabott határidőben személyesen megjelenni a lakóhelyük (tartózkodási helyük) alapján illetékes helyi nemzeti bizottságnál (a helyi közigazgatási bizottságnál), felmutatni minden szükséges igazolást, és megadni a szükséges magyarázatot. Amennyiben ez lehetséges, ugyanezen a határidőn belül kell érvényesíteni mentességüket a munkakötelezettség alól a 2. § 2. bekezdése értelmében.
- (2) Ekkor a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) a munkakötelezettség által érintett személyt munkára osztja be, esetleg munkásosztagokat alakít. A munkára való beosztásról szóló döntés végérvényes.

4. §

- (1) Az a személy, akit munkára osztottak be, köteles eleget tenni ennek a beosztásról szóló utasításnak, még akkor is, ha úgy véli, hogy a munkakötelezettség a 2. § 2. bekezdése szerint nem vonatkozik rá, amíg nem születik hivatalos döntés erre vonatkozó kéréséről.
- (2) A munkakötelezettség alóli felmentésről a járási nemzeti bizottság a járási bizottság (a járási közigazgatási bizottság) a helyi nemzeti bizottság (a helyi közigazgatási bizottság) javaslatára végérvényesen dönt.

5. §

A munkakötelezettség bármilyen munkára vonatkozik, amelyet az 1. § 1. bekezdésében feltüntetett céllal végeznek, s amelyet az illetékes járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) közérdekű munkának ismer el.

6. §

- (1) A munkakötelezettség által érintett személyeknek a végzett munkáért térítés jár, amelyet a helyi viszonyok alapján a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) határoz meg.
- (2) A járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) az olyan munkakötelezettség által érintett személyeknek, akik kötelesek eltartani családtagjaikat – amennyiben erre az 1. bekezdés értelmében megadott térítés nem elegendő – kérvényük alapján megfelelő családfenntartási hozzájárulást fizethetnek. A hozzájárulás összegét a helyi viszonyok alapján a járási nemzeti bizottság (a járási közigazgatási bizottság) határozza meg.
- (3) A nehéz és nagyon nehéz munkát végzők élelmiszerjegyveinek kiutalására az élelmezésügyi minisztérium külön irányelve vonatkoznak.

7. §

A járási nemzeti bizottságok (a járási közigazgatási bizottságok) a 3., a 4., az 5. és a 6. §-ban feltüntetett joghatóságukat az illetékes járási munkavédelmi hivatalokkal megegyezésben gyakorolják.

8. §

- (1) A munkára beosztott személyek kötelesek a nekik kiadott munkát szabályszerűen és lelkiismeretesen elvégezni és tartózkodni mindentől, ami megnehezítheti vagy veszélyeztetheti a meghatározott munkakör céljának elérését. Kötelesek bárhol elvégezni a rájuk bízott munkát, és olyan munkákat is kötelesek végezni, amely nem tartozik rendszeresen üzött foglalkozásukhoz.
- (2) A munkakötelezettség által érintett személyek az 1. bekezdés rendelkezéseinek és a munkakötelezettségükből eredő köteleességeiknek kevésbé súlyos megszegéséért a járási nemzeti bizottságok (a járási közigazgatási bizottságok) fegyelmi joghatóságának vannak alávetve azon fegyelmi szabályzat alapján, amelyet a belügyminisztérium ad ki.
- (3) A fegyelmi joghatóságot a nőkkel és a 18 éven aluli férfiakkal szemben nemükre és életkorukra való tekintettel kell gyakorolni.

9. §

- (1) A 3. § 1. bekezdés első mondata és a 4. § 1. bekezdése elleni vétségeket a járási nemzeti bizottságok (a járási közigazgatási bizottságok) egy évig terjedő elzárással büntetik.
- (2) Ugyanígy büntetik a 8. § 1. bekezdésének rendelkezései elleni vétségeket, amennyiben a vétség csekélyebb súlyára való tekintettel az elkövető ellen nem indítanak fegyelmi eljárást (a 8. § 2. bekezdése).

10. §

A bíróságok, a hatóságok és hivatalos szervek kötelesek közreműködni e dekrétum végrehajtásaiban.

11. §

Ez a dekrétum kihirdetésének napján lép hatályba, és csak a csehországi, valamint a morvaországi és a sziléziai tartományokban érvényes; végrehajtása az érintett miniszterekkel megállapodva a belügyminiszter kötelessége.

Dr. Beneš s. k.,
Nosek s. k.

Fierlinger s. k.,

15.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 81. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
AZ EGYESÜLETEK ÜGYÉBEN HOZOTT INTÉZKEDÉSEKRŐL
Prága, 1945. szeptember 25.*

A kormány javaslata alapján elrendelem:

1. §

A megszállás idejéből származó rendelet, mellyel vagy melyek szerint némely egyesület feloszlatásra került, megszüntetésre kerül.

Az 1. bekezdés rendelkezései nem vonatkoznak azon egyesületekre, melyek megszüntetésére az összevonások és egyesülési akciók keretében került sor a munkavállalói szakszervezeti mozgalomban és a gazdaság szerves kiépítésénél, továbbá azon egyesületekre, melyek programja nincs összhangban a jelenlegi közélet politikai szervezetével.

2. §

A járási nemzeti bizottságok elrendelik, hogy a megszállás idején felosztatott egyesületek zárolt vagyona ezen egyesületeknek kiadásra kerüljön. A harmadik személyekre átruházott vagyoni részek visszaigénylésének érvényesítési módjáról külön előírás fog rendelkezni.

Azon egyesületek (1. §), melyek tevékenységüket fel akarják újítani, és további tevékenységet akarnak kifejtetni, kötelesek ezen dekrétum hatályba lépésétől számított legkésőbb 2 hónapon belül bejelentést tenni azon szövetségi hivatal I. székének, melynél a szövetségi kataszterbe vannak bejegyezve, két példányban azon időszak alatt benyújtva, amikor tevékenységét felújítja, az elnökség tagjainak nevével, hivatásukkal és lakhelyük feltüntetésével egyetemben.

3. §

Megszűnik az 1939. március 31-i kelt 97. számú kormányrendelet alkalmazhatósága, mellyel az 1867. november 15-i kelt 134. számú egyesülési törvény módosult, és eges intézkedései az egyesületeket érintették.

Azon egyesületeknek, melyek az 1. bekezdésben feltüntetett kormányrendelet II. és III. fejezete alapján szűntek meg, engedélyezhető tevékenységük folytatása, amennyiben azok utolsó felelős képviselői azt kérelmezik, hogy folytathassák tevékenységüket a megszüntetést megelőző alapszabályok szerint, amennyiben okkal feltételezhető, hogy ezen egyesületek a megszállás nyomása alatt szűntek meg. Az engedélyt az a hivatal adja meg, amely az egyesület alapszabályát jóváhagyta.

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbířka zákonu a nařizení republiky Ěeskoslovenské 1945. 38. 151–152. A német és magyar kisebbséget érintő elnöki dekrétumok többségéhez hasonlóan ez a jogszabály is elvben csak a cseh országrészekre vonatkozott. Ugyanakkor mind a dekrétum, mind pedig az 1945. október 15-i keltezésű végrehajtási rendeletek „német és magyar” egyesületekről szóltak. A végrehajtási rendelet 9. §-ának szabatos definíciója így hangzott: „Német és magyar egyesületnek kell tekinteni azokat az egyesületeket, amelyek a) alapszabályuk vagy rendeltetésük szerint a német vagy a magyar nemzetiségű személyek egyesületi tevékenységét szolgálták, továbbá azok az egyesületek, amelyeknek kizárólag német vagy magyar volt a tárgyalási nyelve; b) Minden olyan egyesület, amely tagjainak többsége a dekrétum hatályba lépésének napján német vagy magyar nemzetiségű volt.” A szlovákiai egyesületek szabályozására a Szlovák Nemzeti Tanács 1945. évi 4. számú, illetve az 1945. évi 51. számú rendeletét (Vö. a 24, illetve 27. sz. irattal!) alkalmazták a német és magyar egyesületek felszámolására. JECH–KAPLAN:2002, 461–462.

4. §

Megszűnnek mindazok a német és magyar egyesületek, valamint minden olyan egyesület, amelyekre a köztársasági elnök 1945. május 19-én kiadott 5. számú dekrétumának 5. §-a vonatkozott, a megszállás idejéből származó némely vagyoni jogi eljárás érvénytelenségéről, valamint németek és magyarok, árulók és kollaboránsok, és némely szervezet és hivatal vagyoni értékeinek nemzeti kezelés alá vonásáról. Kivételt alkotnak azok az egyesületek, melyek a 253. számú 1852. november 26-án kiadott császári pátens alapján lettek megalapítva.

Ezen egyesületek vagyonára az ellenséges vagyonok elkobzásáról és zárolásáról szóló előírások vonatkoznak.

5. §

Az 134/1867 számú törvény 6. § a következőképpen módosul:

„(1) Amennyiben az egyesület kitűzött célja és szervezete ellentétes a jogrenddel, vagy amennyiben az államra veszélyt jelent, vagy amennyiben közcélok végzésére lett megalapítva, a hivatal megtiltja annak megalakítását.

(2) A betiltásról szóló írásos határozat az indoklással együtt az értesítés beadását követő 2 hónapot belül kerül kiadásra (4. és 5. §), és azon értesítéseknél, melyek az illetékes hivatalba 1946 végéig érnek be, 3 hónapon belül.

6. §

Ezen dekrétum kihirdetését követő hetedik napon lép hatályba és csupán Csehországban, illetve Morvaországban és Sziléziában érvényes; a belügyminiszter hajtja végre.

Dr. Beneš s. k.

Fierlinger s. k.

Nosek s. k.

16.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 88. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
AZ ÁLTALÁNOS MUNKAKÖTELEZETTSÉGRŐL

Prága, 1945. október 1.*

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal való megegyezést követően a következőket rendelem el:

I. RÉSZ

Munkakötelezettség

1. §

Azon munkákhoz, melynek halaszthatatlan elvégzése fontos közcélokat szolgál, minden 16–55 életév közötti munkaképes férfit és 18–45 életév közötti nőt ki lehet rendelni.

2. §

Az 1. § nem vonatkozik:

1. katonai szolgálatukat teljesítő személyekre,
2. azon személyekre, akik eddigi tevékenységének fenntartása vagy eddigi helyükön való megmaradásuk közérdek miatt elengedhetetlen,
3. főiskolai hallgatókra, akik rendben folytatják tanulmányaikat vagy vizsgáikra készülnek, nyilvános vagy nyilvánossági jogokkal rendelkező közép- és szakiskolák tanulóira,
4. azon személyekre, akik rendes tanulmányi jogviszonyban vannak,
5. minden nőre a terhesség harmadik hónapjától kezdve a szülést követő harmadik hónapig, továbbá azokra a nőkre, akik legalább egy 15 évnél fiatalabb gyermekről gondoskodnak, és azokra a nőkre, akik egyedül vezetnek háztartást, és ezen háztartás legalább egy tagjáról gondoskodnak,
6. külföldi képviselők tagjaira és azok családtagjaira.

3. §

(1) Az 1. § alapján történő munkakötelezettség során tekintettel kell lenni a kirendelt személyek személyes, gazdasági és szociális helyzetére; amennyiben lehetséges, szintűgy tekintettel kell

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbířka zákonù a nařzenì republiky Èeskoslovenské 1945. 1945. 41. 157-161. A csehszlovák állampolgársággal rendelkező személyek általános munkakötelezettsége két ok miatt érdemel szlovákiai magyar szempontból kiemelt figyelmet. Egyrészt, mert a három hullámban összesen hozzávetőleg 55 ezer magyar nemzetiségű személy került csehországi közmunkára. Az 1945. szeptember és december közötti első szakaszban hozzávetőleg 12 ezer magyar férfit vittek el otthonaikból, jórészt a háborús károk felszámolásával összefüggő munkálatokra. A „Szlovákia segítsége a csehországi nyári munkákban” nevet viselő 1946. nyári akcióban összesen 1932 magyar nemzetiségű önkéntes vett részt. A legtömegesebb és legkíméletlenebb harmadik szakaszban, 1946 novembere és 1947 februárja között, rendőri és katonai alakulatok közreműködésével a tervek szerint mintegy 150 ezer szlovákiai magyart kellett volna Csehországba deportálni. A központi kormányzati szervek és a szlovák megbízotti testületek képviselőinek 1946. augusztus 6–7-i találkozásán megállapodás született arról, hogy a szlovákiai magyarok „munkaerő-toborzása” néven futó akciót az 1945. évi 88. számú elnöki dekrétum alapján, erőszak alkalmazásával fogják végrehajtani. Az embertelen körülmények közt lebonyolított „deportálások” keretében 41 640 személyt, köztük asszonyokat, gyermekeket, időseket szállítottak télvíz idején az egykor németek által lakott csehországi településekre. A szlovákiai egyházak, a magyarországi és a nemzetközi közvélemény tiltakozására az akciót 1947. februárjában, a magyar békeszerződés aláírását követően leállították. ŠUTAJ 2002, 47–52, VADKERTY:1996, 22–29, 36-49.

lenni szakmai iskolázottságukra, és eddigi munkaviszonyukra. A nőket csak olyan munkákra lehet kirendelni, melyeket általában nők végeznek.

- (2) A nő és férjzett személyeket csak akkor kell kirendelni, ha nem áll rendelkezésre megfelelő számú hajadon vagy nőtlen személy.
- (3) Elsősorban olyan személyeket kell kirendelni, akik nincsenek alkalmazásban (hivatásban) vagy nincsenek teljes munkaviszonyban alkalmazva. Azokat a személyeket, akik állandó munkaviszonyban vannak, melyben megbízottsági kötelezettségük van, és valóban dolgoznak, vagy a hivatalok által jóváhagyott önálló vállalkozói tevékenységet folytatnak, vagy szabadfoglalkozásúak, csak akkor lehet kirendelni, ha nem áll rendelkezésre megfelelő számú munkaerő. A munkaviszonyban álló személyek kirendelése előtt meg kell hallgatni az addigi munkáltatót.
- (4) Közalkalmazottak kirendelés alól való mentesítéséről a Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium egyeztet az illetékes központi hivatallal.
- (5) Azon személyeknek, akiket munkára kell beosztani, az elvégzendő munkára egészségügyileg alkalmasnak kell lenniük. Kétségek esetén az alkalmasságot a járási hivatal orvosa, vagy a közszolgálati egészségügyi ellátás más hivatalos orvosa állapítja meg.

4. §

- (1) A Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium az érdekelt minisztériumokkal történt meg egyezést követően meghatározza, mely körzetekben vagy gazdasági ágazatokban kell az 1. § alapján bevonní munkásokat, mely szakmákban, és mely üzemekben, és intézkedéseket hoz az egyes területek és ágazatok munkaerő-szükségletének kiegyenlítéséhez.
- (2) Munkára kirendelni legfőljebb egy év időtartamra lehet; ezen időtartamot csak súlyos indokokkal lehet meghosszabbítani, mégpedig legfőljebb további 6 hónappal.

5. §

- (1) A kirendelésre a munkáltató tesz javaslatot annál a járási munkavédelmi hivatalnál, mely illetékeségi körzetében a munkavégzésre sor kerül, miközben tanúsítja, hogy kihasználta műszaki és szervezési lehetőségeit ahhoz, hogy a munkaerőivel takarékoskodjon. A javaslatnak tartalmaznia kell a kérelmezett munkaerő létszámát és fajtáját, az elvégzendő munkálatok időtartamát és fajtáját, adatokat a fizetési feltételekről és munkaviszonyról, valamint arról, miként biztosították a megfelelő szállást és étkeztetést a kérvényezett személyek számára.
- (2) A járási munkavédelmi hivatal a vállalatnál történő ellenőrzéssel megvizsgálhatja a munkaerő-szükségletet.

6. §

- (1) A kirendelésre azon illetékes járási munkavédelmi hivatal (kirendeltség) jogosult, melynek körzetében a munkára kirendelt személynek lakóhelye vagy tartózkodási helye van. Azon személy kirendelésére, aki lakhelyén vagy tartózkodási helyén kívül dolgozik, azon járási munkavédelmi hivatal illetékes, melynek körzetében a munkahely található.
- (2) A munkára való kirendelésnél fel kell tüntetni:
 - a) a munkára kirendelt személy keresztnévét, vezetéknévét, születési adatait, nemzetiségét, lakhelyét (tartózkodási helyét), esetleg az előző munkahely adatait,
 - b) azon vállalat vagy munkahely megjelölését, ahol a munkavégzésre sor kerül,
 - c) a munkára való kirendelés fajtáját, valamint azt a napot, melyen a munkavégzést meg kell kezdeni,
 - d) a munkavégzés időtartamát,
 - e) azt az időpontot, melyen a munkavégzéshez szükséges útra kell jelentkezni,

- f) tájékoztatót a fellebbezési lehetőségekről, a segély kérelmezésének lehetőségéről, és büntetőjogi rendelkezésekről,
- (3) A kirendelési határozatot az érintett személynek kézbesítik amennyiben nem szükségshelyzetről van szó, legalább a munkavégzés megkezdése előtt 3 nappal; amennyiben ezen személy munkaviszonyban van, a határozat másolatát munkaadójának is kézbesítik.
 - (4) A munkakötelezettségről szóló határozat ellen a munkavédelmi hivatal ideiglenes kialakításáról szóló 1945. június 4-én kelt 13. számú kormányrendelet 3. §-a értelmében lehet fellebbezni.
 - (5) Szlovákiában a munkakötelezettségről szóló határozattal szemben panaszt lehet benyújtani a Szlovák Nemzeti Tanács Szociálisügyi Megbízotti Hivatalához. A panaszt a határozat kézbesítésétől számított 15 napon belül annál a hivatalnál kell benyújtani, amely a határozatot kiadta.
 - (6) A 4. és 5. bekezdés alapján benyújtott fellebbezéseknek nincs halasztó hatályuk. A járási munkavédelmi hivatal rendkívüli esetekben elismerheti a fellebbezés halasztó hatályát, főként akkor, ha a munkavégzésre történő azonnali belépéssel a kirendelt személynek nehezen megterülő kára származna.
 - (7) Súlyos létfenntartási vagy családi okokból a járási munkavédelmi hivatal (kirendeltség) rövid időszakra elhalaszthatja a munkavégzés kezdő időpontját.

7. §

A munkavégzésre kötelezett személy köteles:

1. felszólításra a járási munkavédelmi hivatalnak (kirendeltségnek) az összes szükséges igazolványt bemutatni, és személyesen megjelenni;
2. a kijelölt munkára jelentkezni, mégpedig abban az időpontban, melyet a határozat megjelölt, és az új munkáltatójának ebbe a határozatba betekintést engedélyezni;
3. a munkát, melyre ki lett rendelve, megfelelően és lelkiismeretesen végezni.

8. §

A munkavégzésre kirendelt személy első útiköltségét a lakóhelyéről a munkavégzés helyszínére az új munkáltató viseli, hasonlóképpen a munkára való kirendelés befejezését követően a lakóhelyre való utazási költségekhez, amennyiben a munkavégzés helyszíne a lakóhelytől (tartózkodási helytől) 6 km-nél nagyobb távolságra található.

9. §

- (1) A munkára kirendelt személy eddigi munkaviszonya nem szûnik meg; a munkára kirendelt személyt az új munkahelyen egész idő alatt úgy kell kezelni, mintha az előző munkahelyén szabadságon lenne. A munkára való kirendelés munkaviszonyban eltöltött időszaknak minősül.
- (2) Az elrendelt munkavégzés időtartama alatt a korábbi munkahelyéről a munkavégzésre kirendelt személy nem jogosult munkabérrre, vagy egyéb mellékjövedelemre, természetbeni juttatásra, kivéve a lakást.
- (3) A munkavégzésre kirendelt személy az eddigi munkáltatójával szemben arányos szabadságra jogosult, amennyiben a munkára való kirendelését megelőző naptári évben folyamatosan ugyanazon vállalatnál (ugyanazon munkáltatónál) legalább 2 hónapon keresztül munkaviszonyban volt, és a munkára való kirendelést megelőzően nem volt még szabadságon. A szabadság arányos részére jogosult akkor is, ha nem teljesült a várakozási idő a hatályos előírásoknak megfelelően. A szabadság arányos részét olymódon kell megállapítani, hogy

minden munkaviszonyban eltöltött megkezdett naptári hónapra a szabadság egy tizenkettedét kell beszámítani, amely a munkára kirendelt személynek a hatályos előírások szerint járna, ha teljesülne a várakozási idő.

- (4) A munkára való kirendelés időtartama alatt, valamint azon időszak alatt, mely a munkára való kirendelésről szóló határozat kézbesítésétől a kirendelést követő hetedik napig tart, a munkavállaló addigi munkaviszonyát csakis a az addigi munkaviszony alapján illetékes járási munkavédelmi hivatal jóváhagyásával lehet megszüntetni.
- (5) Amennyiben a munkavégzésre kirendelt személy nem lépett be korábbi munkahelyére az új, kirendelt munkavégzés befejezését követő 7 napon belül, úgy az eredeti munkaviszony megszűnik, hacsak a munkahelyre történő belépés nem rajta kívül álló okokból hiúsult meg. A munkavégzésre kijelölt személy köteles erről korábbi munkáltatóját késedelem nélkül értesíteni.

10. §

- (1) A kirendelt munkaviszony magánjoginak minősül. A bér- és munkafeltételeket a megfelelő bérezési rendelet szabályozza; amennyiben nem létezik ilyen rendelet, a munkabért az elvégzett munkáért szokásos bérezés alapján kell megállapítani.
- (2) Ha a munkavégzésre kirendelt személy az aktuális naptári évben még nem vette ki teljes szabadságát az addigi munkahelyén két hónapi folyamatos munkavégzést követően jogosult szabadsága arányos részére azon a munkahelyen, ahová ki lett rendelve. A szabadság megállapításához azon előírások a meghatározóak, melyek az új munkahelyre érvényesek.
- (3) Az a munkáltató, akihez munkavégzésre személyek lette kirendelve, köteles számukra megfelelő szállást és étkezést biztosítani. A természetbeli juttatások értékét, beleértve a szállást és étkezést a hatályos előírásoknak megfelelően a munkáltató beszámíthatja a munkavégzésért járó bérbe.

11. §

A munkavégzésre kijelölt személyek társadalombiztosítása az általános társadalombiztosításokról szóló előírások alapján történik. További pontosításokat a Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium a Szlovák Nemzeti Tanáccsal történő egyeztetést követően a Törvénytárban nyilvánosságra hozza.

12. §

A munkahely alapján illetékes járási munkavédelmi hivatal alapos indokok alapján kivételes esetekben a munkavégzésre kirendelt személy kötelezettségét hamarabb is megszüntetheti, mint az a kirendelési határozatában van feltüntetve. Tényleges katonai szolgálatra való belépéssel megszűnik a munkavégzésre való kirendelés.

II. RÉSZ

Korlátozások a munkáltatói (tanulmányi) jogviszony megszűnése során

13. §

- (1) Munkaviszonyt (tanulmányi jogviszonyt) létrehozni és megszüntetni – kivéve a 2 – 4. bekezdésekben feltüntetett eseteket – csakis az illetékes járási munkavédelmi hivatal előzetes jóváhagyását követően lehet. Amennyiben a munkaviszonyt (tanulmányi jogviszonyt) a járási munkavédelmi hivatal közvetítette, azt engedélyezett munkaviszonyként kell kezelni.

- (2) Az 1. bekezdés alapján kialakított munkaviszony létrejöttéhez nem szükséges engedély, amennyiben:
- a) olyan munkavállaló felvételéről van szó, akinek munkaviszonya 7 egymást követő napnál kevesebb időre szól,
 - b) a mezőgazdaságban vagy erdőgazdaságban sürgős munkavégzéshez segédmunkások felvételéről van szó 4 hétnél nem hosszabb időtartamra,
 - c) olyan személyek felvételéről van szó, akiket vészhelyzet eltávolítására vettek fel (valamilyen természeti katasztrófa következményeinek elhárítására).
- (3) A munkaviszony felmondásához szükséges engedély, amennyiben:
- a) mindkét fél egyetért a munkaviszony megszüntetésével,
 - b) ha a személyt csak próbaidőre, vagy segítségnyújtásra vettek fel, akkor az ilyen munkaviszony egy hónapon belül megszüntethető,
 - c) ha szezonális- vagy kampányjellegű munkákra alkalmazott munkavállalókról van szó, ezen munkálatok végén,
 - d) mezőgazdasági (erdészeti) üzemekben olyan munkaezőknél, akiket nem mezőgazdaságban (erdészetben) alkalmaztak, hanem csak átmenetileg sürgős munkálatokhoz,
 - e) a 2. bekezdésben említett munkaviszonyokról van szó.
- (4) A munkavédelmi és szociálisügyi miniszter az érintett miniszterek meghallgatását követően rendeletben hirdetheti ki a hivatalos közlönyben, hogy némely munkaviszony a járási munkavédelmi hivatal engedélye nélkül is létrehozható vagy megszüntethető. Ezen intézkedéseket vagy általános hatállyal egyes körzetekre, vagy gazdasági ágazatokra, foglalkozási csoportokra, vagy egyes üzemekre vonatkoztatva lehet meghozni.

14. §

A munkavállaló (tanonc) alkalmazásának vagy munkaviszonyának megszüntetését azon járási munkavédelmi hivatal engedélyezi, melynek körzetében a munkavégzés helyszíne található. Amennyiben az alkalmazott lakhelye (tartózkodási helye) más járási munkavédelmi hivatal körzetében található az érintett járási hivatal, kérelmezi – amennyiben munkaviszony (tanulmányi viszony) kialakításáról van szó – az illetékes járási munkavédelmi hivatal jóváhagyását.

15. §

- (1) A munkaviszony (tanulmányi viszony) kialakításáról vagy megszüntetéséről szóló engedélyek kiadásáról szóló határozatok esetében a járási munkavédelmi hivatal a következőkre ügyel:
- a munkavállaló szociális viszonyaira és szakmai gyakorlatára,
 - a munkaerőpiac szükségleteire,
 - a résztvevő vállalatok és gazdasági ágazatok feladatainak fontosságára,
 - az érintett vállalatok teljesítőképességére.
- (2) A Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium irányelveket adhat ki, és feltételeket állapíthat meg a jóváhagyás kiadását illetően.
- (3) A munkaviszony megszűnését illető jóváhagyás nem érinti az abból fakadó magánjogi következményeket. Amennyiben a hatályos előírásoknak megfelelően a munkáltatói (tanulmányi) jogviszonyt a felmondási határidő nélkül meg lehet szüntetni, és az illetékes bíróság nem határoz arról jogerősen, a járási munkavédelmi hivatal jogosult az engedély megadásakor előzetes döntést hozni erről a kérdésről is. Amennyiben erről a kérdésről később az illetékes bíróság dönt, és a járási munkavédelmi hivatal határozata ellentétes a bíróság döntésével, a járási munkavédelmi hivatal még egyszer megvizsgálja az ügyet, már a bíróság jogerős határozatának figyelembe vételével.

16. §

Azon alkalmazott, akinek munkaviszonya (tanulmányi jogviszonya) megszűnt, az addigi lakhelye (tartózkodási helye) szerint illetékes járási munkavédelmi hivatalnál (kirendeltségénél) ezt késedelem nélkül köteles bejelenteni.

17. §

A 13. – 16- § rendelkezései csakis a magánjogi szerződések alapján létrejött munkaviszonyokra (tanulmányi jogviszonyokra) vonatkoznak.

III. RÉSZ

Általános és átmeneti rendelkezések

18. §

A munkavédelmi és szociálisügyi miniszter a hivatalos közlönyben megjelentetett rendeletével megszabhatja, hogy az 1. § alapján munkavégzésre kötelezett személyek – amennyiben nem dolgoznak – kötelesek jelentkezni a lakóhelyük (tartózkodási helyük) szerint illetékes járási munkavédelmi hivatalnál (kirendeltségénél).

19. §

Azon károkért, melyek a munkáltatónak a járási munkavédelmi hivatal határozatával a dekrétum I. és II. része alapján keletkeznek, nincs kártalanítás.

20. §

Személyes intézkedésekre való beidéztetés a hatályos előírásoknak megfelelően csakis az illetékes járási munkavédelmi hivatallal (kirendeltséggel) történő egyeztetést követően lehetséges. Amennyiben a késedelem veszélye fenyeget, a jóváhagyást pótlólagosan is meg lehet kérni.

21. §

Jelen dekrétum I. részének rendelkezései idegen állampolgárokra is vonatkoznak, amennyiben azokban az államokban a Csehszlovák Köztársaság állampolgárait hasonló kötelezettségek terhelik.

22. §

A közigazgatási hivatalok, bíróságok, társadalombiztosítással rendelkezők, valamint jogi- és természetes személyek kötelesek a munkavédelmi hivatal kérésére együttműködni ezen dekrétum megvalósításában.

23. §

- (1) Ezen dekrétumok előírásaival, vagy a végrehajtási rendelkezésekkel szembeni magatartás mulasztást a járási munkavédelmi hivatalok 10 000 koronáig terjedő bírsággal, vagy a járási nemzeti bizottságok ezen hivatalok javaslatára 100 000 koronáig terjedő közigazgatási büntetéssel, vagy egy évig terjedő börtönbüntetéssel, illetve mindkét büntetéssel sújtják.
- (2) Amennyiben közigazgatási büntetésként pénzbüntetést róttak ki, annak behajthatatlansága miatt pótbüntetésként a vétség mértékének megfelelően börtönbüntetést kell kiszabni.

24. §

A munkavédelmi és szociálisügyi miniszter felhatalmazást nyer, hogy a pénzügyminiszterrel történő megegyezést követően előírásokat adjon ki a munkavégzésre való besorolásból eredő kártalanításról.

25. §

A járási munkavédelmi hivatal tevékenységét jelen dekrétumnak megfelelően Szlovákia területén a „munkaügyi hivatalok” végzik.

A miniszterek számára ezen dekrétum alapján nyújtott felhatalmazást Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanáccsal való megegyezés alapján hajtják végre.

26. §

Ezen dekrétum hatálya napjától érvényét veszíti az összes olyan jogi előírás, amely az ebben a dokumentumban szabályozott ügyekre vonatkozik.

27. §

A dekrétum kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a munkavédelmi és szociálisügyi miniszter gondoskodik, együttműködve a többi miniszterrel, valamint a Szlovák Nemzeti Tanáccsal.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.
Dr. Šoltész s. k.

17.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 108. SZÁMÚ DEKRÉTUMA
AZ ELLENSÉGES VAGYON ELKOBZÁSÁRÓL
ÉS A NEMZETI ÚJJÁÉPÍTÉSI ALAPOKRÓL
Prága, 1945. október 25.*

A kormány javaslatára és a Szlovák Nemzeti Tanáccsal megállapodva elrendelem:

I. RÉSZ

Az ellenséges vagyon elkobzása

1. §

Az elkobzásra kerülő vagyon meghatározása:

- (1) Térítés nélkül elkobozásra kerül – amennyiben ez még nem történt meg – a Csehszlovák Köztársaság javára az ingatlan és ingó vagyon, nevezetesen azon vagyoni jogok (követelések, értékpapírok, betéteket, nem anyagi jellegű jogok), amelyek a német és a magyar megszállás tényleges befejezésének napján a következők természetes vagy jogi személy tulajdonában voltak, vagy még mindig tulajdonában vannak:
1. a Német Birodalom és a Magyar Királyság, a német vagy magyar jog értelmében létezett közjogi személyek, a német náci párt, a magyar pártok, valamint az e rendszerekhez tartozó és velük kapcsolatban álló más alakulatok, szervezetek, vállalatok, létesítmények, polgári társulások, alapok és célvagyonok, más német vagy magyar jogi személyek, illetve
 2. német vagy magyar nemzetiségű természetes személyek, kivéve azokat a személyeket, akik igazolják, hogy hívek maradtak a Csehszlovák Köztársasághoz, sohasem vétettek a cseh és a szlovák nemzet ellen, aktívan részt vettek a felszabadulásunkért vívott harcban, náci vagy fasiszta terror áldozataivá váltak, illetve
 3. azon természetes személyek, akik a Csehszlovák Köztársaság állami szuverenitása, önállósága, területi egysége, demokratikus köztársasági államformája, biztonsága és védelme ellen irányu-

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbirka zákonů a nařízení republiky Československé 1945. 48.248–254. Az egyik leghosszabb ideig előkészített elnöki dekrétum az 1945. évi 5, 12, 28. számú dekrétumokkal együtt a csehszlovákiai német és magyar kézben lévő vagyon elkobzásával együtt megvetette az alapját a mezőgazdasági, banki és ipari államosításnak. Az eredetileg a teljes egészében állami kezelésbe vételre szánt „ellenséges vagyon” elkobzásáról 1945 augusztusára elkészült a kormány által jóváhagyott és a köztársasági elnök által is aláírt első változat. Ezt azonban visszavonták, és éppen a kulcsfontosságú ipari és bányüzemek államosítására való tekintettel átdolgozták a német és magyar vagyon elkobzását szabályozó dekrétumot is. A dekrétum végrehajtását több rendelet is szabályozta. A belügyminisztérium 1946. szeptember 13-án Z/S-3559/89-17/9-46. szám alatt kibocsátott rendelete például a világháború éveiben a megszállók által zsidó nemzetiségűnek tekintett német és magyar személyek részére biztosította a csehszlovák állampolgárság megőrzését, illetve a kitelepülés lehetőségét. Az 1947. február 14-én elfogadott 31. számú törvény az elkobzott „ellenséges vagyon” felosztásának szabályozását módosította és foglalta egységes rendszerbe. JECH:2003, 363–374. A vagyoni jogi dekrétumok közül az 1945. 5, 12 és 28. számú dekrétumok területi hatálya nem terjedt ki Szlovákiára, de a végrehajtásukért felelős központi kormányzat magatartását, a szlovákiai Megbízotti Hivatalokkal való folyamatos kapcsolattartást és magukat a szlovákiai jogszabályokat is alapvetően befolyásolták. A Csehszlovákia területén maradt magyar nemzetiségű egykori tulajdonosok, fizikai és jogi személyek egyaránt nemzetiségi besorolásuk alapján váltak kárvallottjaivá ezeknek a vagyoni jogi dekrétumoknak, rendeleteknek. A nemzetiségi alapon történt vagyonelkobzások jogosultságát a kollektív bűn helyett a kollektív felelősségre visszavezetve utasította el a Cseh Alkotmánybíróság Dreithaler csehországi német panaszos beadványát. Szlovákiai vonatkozásban ennek az indoklásnak jogtörténeti képviselője BEÖA:2002, 31–41; NÁLEZ ÚS:1995.

ló tevékenységet fejtettek ki. Továbbá akik ilyen tevékenységre bujtogattak, vagy más személyeket igyekeztek arra rávenni, bármilyen módon tudatosan támogatták a német vagy magyar megszállókat, vagy akik a köztársaság fokozott veszélyeztetettsége idején (a köztársasági elnök által 1945. június 19-én a náci bűnösök, az árulók és segítők megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról kiadott 16. számú dekrétum 18. §-a) támogatták a németesítést vagy magyarosítást a Csehszlovák Köztársaság területén, vagy pedig ellenséges módon viselkedtek a Csehszlovák Köztársasággal, illetve akik eltűrték a vagyonukat vagy vállalatukat kezelő személyek ilyen tevékenységét.

- (2) Az 1. bekezdés 3. pontja jogi személyekre is vonatkozik, amennyiben azon természetes személyeknek, akik ezen vállalatok tagjai, rész tulajdonosai (tőkerészesek), és hibáztathatók a jogi személyt képviselő szerv eljárásában, vagy pedig ha ezen személyek nem jártak el megfelelő gondossággal a képviselői szerv megválasztásakor és a felügyelete során.
- (3) Az elkobzás ugyanígy vonatkozik minden olyan vagyonra, amely az 1938. szeptember 29. utáni időszakban az 1. és a 2. bekezdésben megjelölt jogi személyoké volt, és az 1. bekezdés első mondata értelmében meghatározott időszakban olyan személyek tulajdonában volt vagy még van, akiknek kezében ezt a vagyont az elkobzás nem érintené, hacsak az ilyen vagyon elkobzása nem felelne meg a tisztességes eljárás követelményének.
- (4) Arról, adottak-e az elkobzás feltételei e rendelet alapján, az illetékes járási nemzeti bizottság dönt. Az erről szóló végzés kiképezhető nyilvános hirdetmény útján, ha adottak is azok a feltételek, amelyeket a politikai hatóságok illetékességébe tartozó ügyek intézéséről (az igazgatási eljárásról) szóló 1928. január 18-án kelt, 8. számú kormányrendelet 33. §-a megszabott. A járási nemzeti bizottság végzése ellen a tartományi nemzeti bizottsághoz (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szervehez) lehet fellebbezni. A tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) – már az eljárás során is – átveheti az eljárás irányítását, és elsőfokú végzést adhat ki az ügyben. Amennyiben ilyen módon az első fokon a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) hoz döntést, akkor az a belügyminisztériumnál fellebbezhető meg. A belügyminiszter az e bekezdés értelmében hozott döntés módját részletesebben, irányelvek útján szabályozhatja.

2. §

Kivételek az elkobzás alól és térítés nyújtása

- (1) Az elkobzás nem érinti az 1. § 1. bekezdésének 2. és 3. pontja alatt feltüntetett személyek ingó vagyonának azt a részét, amely feltétlenül szükséges létszükségleteik kielégítéséhez, vagy e személyek és családtagjaik foglalkozásának gyakorlásához (például ruházat, ágynemű, fehérnemű, háztartási eszközök, élelmiszerek és szerszámok). Az e vagyon terjedelmével kapcsolatos részleteket a kormány törvényerejű rendeletben határozza meg.
- (2) A kormány törvényerejű rendeletben kimondhatja, hogy a személyek bizonyos körének, akikre az 1. § rendelkezései vonatkoznak, vagyonát részben vagy teljesen kivonja az elkobzás alól.
- (3) Az elkobzás nem érinti azt a vagyont, amelyet 1938. szeptember 29. után a megszállás nyomására, vagy pedig nemzeti, faji- és politikai üldözés következtében elvesztettek azok a személyek, akikre az 1. § rendelkezései vonatkoznak.
- (4) Jogi személy vagyonának elkobzása esetén megfelelő térítés jár az e vagyonban tőkerészesedéssel rendelkező olyan személyeknek, akikre az 1. § 1. és 2. bekezdése nem vonatkozik. A részleteket a kormány törvényerejű rendelettel szabályozza.
- (5) Ha olyan személyek, akik vagyonát az elkobzás érint, társtulajdonosként egy társaságban vannak olyan személyekkel, akikre az 1. § rendelkezései nem vonatkoznak, és társtulajdonosi részük meghaladja az ötven százalékot, akkor az egész vagyont el kell kobozni. Azonban azokat a személye-

ket, akiket az 1. § rendelkezései nem érintenek, megfelelő térítés illeti meg a részesedésüknek megfelelő fajtájú és értékű vagyontárgy formájában, s ha ez nem lehetséges, akkor pénzben.

II: RÉSZ

Nemzeti újjáépítési alapok

3. §

Nemzeti újjáépítési alapok létrehozása és megszervezése

- (1) Az elkobzott vagyon ideiglenes kezelésével és elosztásával kapcsolatos feladatok teljesítése céljából minden telepítési hivatal mellett Nemzeti Újjáépítési Alap (a továbbiakban csak „Alap”) létesül. Az Alap önálló jogi személy, melyet pénzügyi felügyeleti testület képvisel, amennyiben az Alap alapszabályzata (7. bekezdés) nem rendelkezik másként.
- (2) Minden Alap elnök áll, akit a kormány a belügyminiszter javaslatára a telepítési hivatal elnökének meghallgatása után nevez ki. Az Alapot kifelé az elnök képviseli. Elfoglaltsága esetén az Alap alelnöke helyettesíti, akit a kormány az Alap elnökének javaslatára a telepítési hivatal elnökének meghallgatását követően nevez ki.
- (3) A Nemzeti Újjáépítési Alap annak a telepítési hivatalnak van alárendelve, amely mellett létrehozták. A telepítési hivatal elnöke és alelnöke az Alap elnökével és alelnökével együtt alkotja azt a tanácsot, amely az adott telepítési hivatal és a neki alárendelt Alap tevékenységét irányítja. A tanács szavazattöbbséggel határoz. Szavazategyenlőség esetén a belső telepítési bizottság központi bizottsága határoz.
- (4) Az Alap ügymenetét az illetékes telepítési hivatal alkalmazottai határozzák meg, miközben az Alap elnökének tartoznak elszámolással.
- (5) Az Alapok alapvető pénzeszközeit az állami költségvetésből származó előlegek alkotják, továbbá pénzbeli betétek és az ezen rendelet alapján elkobzott vagyonok likvid követelései, valamint a kiutalt vagyon után folyamatosan befolyó pénzeszközök.
- (6) Az Alapok mentesek az illetékfizetés alól és hivatalos eljárási illetékek megfizetése alól.
- (7) Az Alapok alapszabályzatát és ügyviteli szabályzatát a kormány adja ki törvényerejű rendeletben a belügyi telepítés központi bizottságának javaslatára.

4. §

Az Állandó Tanácsadói Testület és a gazdálkodás ellenőrzése

- (1) Minden Alapnál Állandó Tanácsadói Testületet kell kialakítani. A prágai Telepítési Hivatal mellett létrehozott Alapnál az Állandó Tanácsadói Testületbe egy-egy képviselőt küld a Belügyminisztérium, Pénzügyminisztérium, a Nemzetvédelmi Minisztérium, Iskolai és Nép-művelésügyi Minisztérium, Igazságügyi Minisztérium, Ipari, Mezőgazdasági Minisztérium, Bekereskedelmi és Közlekedésügyi Minisztérium, Munkavédelmi és Szociálisügyi Minisztérium, Egészségügyi és Élelmezésügyi Minisztérium, valamint a Gazdasági Tanács. A pozsonyi Telepítési Hivatal mellett létrehozott Állandó Tanácsadói Testületet tagjai az illetékes megbízotti testületek, valamint a Gazdasági Tanács képviselői. Az Állandó Tanácsadói Testületet tevékenységét és ügyrendjét a Központi Belső Telepítési Hivatal fogja kialakítani.
- (2) Az Alapok gazdálkodása a Pénzügyminisztérium, valamint a Legfelső Számvevőszék ellenőrzése alá tartozik. Az Alapok azon intézkedéseit, amelyekkel szemben a minisztériumok képviselői (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács Pénzügyi Megbízottja által) kifogással élnek, nem szabad végrehajtani mindaddig, amíg a keletkezett ellentét az illetékes minisztériummal történő tárgyalással nem kerül megoldásra, és amennyiben ez nem sikerül, a kormány határozatával.

5. §

(1) Az Alapok hatásköre

1. Az Alapoknak mindenekelőtt joguk van:

megállapítani az ezen rendelet értelmében elkobzásra kerülő összes vagyont. A járási nemzeti bizottságok kötelesek összeírni az összes vagyont, amelyet körzetükben e rendelet értelmében elkoboznak, és ezt az összeírást a telepítési hivatal illetékes területi hatsága, valamint az Alap elé terjeszteni. Az összeíráshoz szükséges alapvető adatokat a helyi nemzeti bizottságok szerzik be. Mindenki, akinek elkobzásra kerülő vagyon van a birtokában, igazgatásában vagy megőrzésében, köteles ezt a járási nemzeti bizottság felszólítása alapján összeíráásra bejelenteni, és szabványszerűen kezelni mindaddig, amíg az Alap vagy az általa megbízott hatóság (szerv) nem tesz más intézkedést;

2. megtenni – amennyiben ez még nem történt meg – az illetékes nemzeti bizottságokkal és minisztériumokkal megállapodva és közvetítésükkel a szükséges intézkedéseket e vagyon biztosítására, átvételére, megőrzésére, fenntartására és kezelésére. Az ezen intézkedésekre vonatkozó irányelveket a telepítési hivatal az Alappal történő közös megegyezéssel adja ki. Az Alap kívánságára az illetékes bíróság elintézi az elkobzás telekkönyvbe és jegyzékekbe történő bejegyzését;

3. összeírni és rendezni az elkobzott vagyonnal kapcsolatos kötelezettségeket, ennek során azon irányelveknek megfelelően kell eljárni, melyeket a kormány törvényerejű rendeletben ad ki; az állam nem felel azokért a kötelezettségekért, amelyeket e rendezés keretében nem elégítenek ki;

4. végrehajtani az elkobzott vagyon átadását a keretterveknek megfelelően (6. § 1. bekezdése) és a végleges kiutalási végzéseket (8. § 6. bekezdése) alapján;

5. hitelt közvetíteni a vagyonhoz juttatott személyeknek a belső Telepítési Központi Bizottsága által kiadott irányelvek alapján.

(2) Az Alap jogosult felügyeletet gyakorolni a nemzeti vagyongazdálkodók gazdálkodása felett, követelni felmentésüket és javasolni kinevezésüket az illetékes szerveknél.

III. RÉSZ

Az elkobzott vagyon elosztása

1. szakasz

Kerettervek és kiutalási rendeletek

6. §

(1) A Telepítési Hivatal az illetékes minisztériumokkal (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalaival) és a Gazdasági Tanáccsal megállapodva, valamint az illetékes gazdasági szövetségeknek (Szlovákiában a hasonló gazdasági szervezeteknek) és a Szakszervezetek Központi tanácsának (Szlovákiában a Szakszervezetek Központjának) meghallgatását követően keretterveket dolgoz ki, amelyekben mindenekelőtt meghatározza:

a) hány kis értékű vagyonállagot utaljanak ki az egyes helységekből, és hogyan kezeljék a fennmaradó vagyont,

b) mely közepes értékű vagyonállagokat utalják ki az egyes helységekből, és hogyan kezeljék a fennmaradókat,

c) hogyan kezeljék az ipari vagyont és a nagy értékű vagyonállagokat.

(2) A telepítési hivatalok az előző bekezdésben feltüntetett módon dolgozzák ki a rendkívüli kiutalási rendelkezések tervezetét az elkobzott és kiutalásra kerülő vagyon fajtái alapján. Határoz-

zák meg azokat az ismertetőjegyeket, amelyek alapján a vagyonállagokat kis-, közepes és nagy értékűre osztják fel, továbbá azokat a tulajdonságokat, amelyekkel a kérdéses vagyontípusokhoz juttatott személyeknek rendelkezniük kell. Határozzák meg továbbá a térítés nagyságának kiszámítására vonatkozó irányelveket és a vagyonhoz juttatott személyekkel megfizetett térítés törlesztésének módját, azokat a feltételeket, amelyek között kiutalásra kerülhet sor, vagy a kiutalt vagyon elvehető, s azt, hogyan kell kezelni a vagyonállagot. A kormány ezen adatok alapján adja ki az egyes kiutalási rendeleteket. A Telepítési Hivatal feladata ezeknek a rendeleteknek a fokozatos végrehajtása az területek és a kiutalt vagyonállagok fajtái alapján.

- (3) A kerettervek (1. bekezdés) és a kiutalási rendeletek (2. bekezdés) alapján állítják össze a kiutalási és térítési terveket (10. – 12. §). A telepítési hivatal feladata megvizsgálni, hogy a kiutalási és térítési tervek megfelelnek-e azoknak a feltételeknek, s ha igen, akkor jóváhagyja azokat. A keretterveknek vagy a kiutalási rendelkezéseknek ellentmondó kiutalásokat a telepítési hivatal kizárja a kiutalási és térítési tervekből. Amennyiben a Telepítési Hivatal a terveket ilyen szempontok alapján nem hagyja jóvá, akkor az illetékes szerv nem kezdheti meg a kiutalási és térítési terv végleges jóváhagyását vagy módosítását.
- (4) Az a kiutalás, amely ellentmond a kerettervnek, az egyes kiutalási rendeleteknek, vagy a szabályosan jóváhagyott módosított kiutalási és térítési terveknek (a 10. § 3. bekezdése, a 11. § 3. bekezdése, és a 12. § 3. bekezdése), érvénytelennek minősül. Az Alap a jogerős kiutalási végzés (a 8. § 6. bekezdése) kézbesítésétől számított hat hónapon belül indítványozhatja az érvénytelen kiutalási végzés hatálytalanítását a felettes hatóságnak, amennyiben a kiutalási végzést a minisztérium adta ki, akkor a Belső telepítés Központi Bizottsága.

2. SZAKASZ Kiutalási eljárás

7. §

Jogosult igénylők

- (1) A rendelet értelmében az elkobzott vagyonból az egyes vagyonállagokat térítés ellenében jogosult igénylők tulajdonába utalnak ki. (8. §).
- (2) Vagyonállagokat ki lehet utalni tartományoknak, járásoknak, községeknek, és más közjogi, elsősorban érdekképviseleti és kulturális testületeknek, szövetkezeteknek és más igénylőknek, amelyek, illetve akik eleget tesznek a kiutalási feltételeknek (a 6. § 2. bekezdése).
- (3) Az elkobzott vagyon kiutalása során tekintettel kell lenni mindenekelőtt a nemzeti ellenállás résztvevőire és hátramaradt családtagjaikra, a háború, továbbá a nemzeti, faji vagy politikai üldözés következtében károsult személyekre, a határvidékekre visszatérő olyan személyekre, akiket e vidék elhagyására kényszerítettek, a külföldről hazatérőkre és azokra a személyekre, akik a területi változások következtében a Csehszlovák Köztársaság más területére tették át lakóhelyüket. Az elsőbbségi helyzet feltételeit megfelelően igazolni kell.

8. §

A kiutalásra vonatkozó határozat

- (1) A jogerős kiutalási tervek (10. – 12. §) alapján a kis értékű vagyonállagokat a járási nemzeti bizottság, a közepes értékű vagyonállagokat a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve), az ipari vagyont és a nagy értékű vagyonállagokat pedig az illetékes minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalával megállapodva) utalja ki.

- (2) A kiutalási végzésben fel kell tüntetni:
- a) miből áll a kiutalt vagyomány,
 - b) milyen egyéb jogok és jogosultságok fűződnek a kiutaláshoz,
 - c) milyen kötelezettségeket vesz át a vagyonhoz juttatott személy,
 - d) azt a napot, amelyen a kiutalt vagyont átadják,
 - e) a térítés (az átvételi ár) nagyságát és megfizetésének módját,
 - f) a kiutalás által érintett személlyel szembeni esetleges korlátozásokat vagy a számára megszabott egyéb feltételeket,
- (3) A vagyonhoz juttatott személy nem felel a neki kiutalt vagyont terhelő kötelezettségekért, hacsak a kiutalási végzés alapján azokat nem vette át.
- (4) Annak az igénylőnek, aki a járási nemzeti bizottság kiutalási végzése által károsultnak tekinti magát, joga van fellebbezni a tartományi nemzeti bizottsághoz (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szervéhez). A fellebbezésről végérvényes hatállyal a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) hoz döntést.
- (5) Annak az igénylőnek, aki a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) kiutalási végzése által károsultnak tekinti magát, az illetékes miniszteriumhoz van joga fellebbezést benyújtani.
- (6) Az a szerv, amely a kiutalásról dönt, a jogerős kiutalási végzést elküldi az illetékes Alapnak, amely gondoskodik a kiutalt vagyon átadásáról.

9.§

A kiutalási bizottság

- (1) Az a helyi nemzeti bizottság, amelynek körzetében elkobzott vagyon található, a telepítési hivatal felszólítására az adott helyen szokásos módon nyilvánosan a telepítési hivatal közlönyében közzölt hirdetmény útján felszólítja a kiutalás iránt érdeklődőket az igénybejelentések benyújtására. Ezeket a helyi nemzeti bizottságnál kell benyújtani. A kiutalási feltételeknek (6. § 2. bekezdése) eleget tevő jelentkezőkből és a helyi nemzeti bizottság olyan tagjaiból, akik nem igénylők, a helyi nemzeti bizottság helyi kiutalási bizottságot nevez ki, amely legalább háromtagú, legfeljebb pedig tíztagú lehet oly módon, hogy a kiutalást kérvényezők ne legyenek többségben. A helyi kiutalási bizottságokban viselt tagság tiszteletbeli. A helyi nemzeti bizottság bármikor felmentheti e bizottság tagjait. A helyi kiutalási bizottság elnökét a helyi nemzeti bizottság saját tagjainak sorából választja meg. A tízezernél nagyobb lélekszámú községekben a helyi nemzeti bizottság a gazdasági szövetségeknek (Szlovákiában a hasonló gazdasági szervezeteknek) és a Szakszervezetek Központi Tanácsának (Szlovákiában a Szakszervezetek Központjának) képviselőit is a bizottság tagjává nevezi ki. Ha a bizottság tagját felmentették, vagy tagsága más okból szűnt meg, akkor abból az érdekcsoportból neveznek ki új tagot, amelyből a távozó tag kikerült. A kiutalási rendelkezés (6. § 2. bekezdésének utolsó mondata) fokozatos végrehajtása során a vagyonállatok különböző válfajaira különböző kiutalási bizottságok hozhatók létre.
- (2) Az a járási nemzeti bizottság, melynek körzetében elkobzott vagyon található, a telepítési hivatal felszólítására a járásban szokásos módon nyilvánosan és a telepítési hivatal közlönyében közzölt hirdetmények útján felszólítja a kiutalás iránt érdeklődőket, hogy nyújtsák be igényeiket. Ezeket a járási nemzeti bizottsághoz kell benyújtani. A kiutalási feltételeknek (6. § 2. bekezdése) eleget tevő igénylőkből és a járási nemzeti bizottságoknak, továbbá a gazdasági szövetségeknek (Szlovákiában a hasonló gazdasági szervezeteknek) és a Szakszervezetek Központi Tanácsának (Szlovákiában a Szakszervezetek Központjának) képviselőiből a járási nemzeti bizottság járási kiutalási bizottságot nevez ki,

amely legfeljebb tíztagú lehet oly módon, hogy a kiutalás iránt érdeklődők ne legyenek többségben. A járási kiutalási bizottság tagjaira ugyanúgy vonatkoznak a helyi kiutalási bizottságok tagjairól szóló rendelkezések. A járási kiutalási bizottság elnökét a járási nemzeti bizottság saját tagjai közül választja meg.

- (3) A helyi kiutalási bizottság tagjainak kinevezését a járási nemzeti bizottság, a járási kiutalási bizottságok tagjainak kinevezését pedig a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) vizsgálja felül és erősíti meg.
- (4) A helyi és a járási kiutalási bizottságok összetételét, megszervezését és tevékenységét részletebben a telepítési hivatal szabályozza, s egyszersmind megszabja ügyviteli rendjüket.

10. §

A kis értékű vagyonállagokra vonatkozó kiutalási tervek

- (1) A helyi kiutalási bizottság a helyi nemzeti bizottság körzetében kiutalásra szánt vagyonállagokra vonatkozóan kiutalási tervet dogoz ki a kiutalt vagyonért követelt térítés tervével együtt. A tervet nyilvános megtekintés céljából 15 napra a helyi nemzeti bizottságnál kifüggesztik, s egyidejűleg hirdető táblákon elhelyezett hirdeteménnyel figyelmeztetik a lakosságot, másrészt ezt közlemény formájában – legkésőbb a kifüggesztés első napján – tudtul adják a sajtóban és a telepítési hivatal közlönyében, mégpedig ismertetve a kifogásolás lehetőségeit. Ezen kiutalási tervvel és térítési javaslattal szemben minden 18, életévét betöltött csehszlovák állampolgárnak a terv kifüggesztése utolsó napjától számított 15 napos határidőn belül joga van kifogást emelnie a helyi kiutalási bizottságnál. A határidő leteltét követően a helyi kiutalási bizottság a kiutalási tervet a térítési javaslattal, a beérkezett kifogásokkal és az ezekre vonatkozó véleményezésével együtt felülvizsgálat céljából a járási kiutalási bizottság elé terjeszti. Egyidejűleg a kiutalási terv és a térítési javaslat másolatát elküldi a telepítési hivatalnak (6. § 3. bekezdése), az adóigazgatóságnak és a járási nemzeti bizottságnak (2. bekezdés).
- (2) A járási kiutalási bizottság a beterjesztett kiutalási terveket és térítési javaslatokat a benyújtott kifogások figyelembe vételével megvizsgálja. Az adóigazgatóságtól, valamint az illetékes járási nemzeti bizottság műszaki és árügyi szerveitől véleményt kér a tervekben javasolt térítések mértékének megfelelő megállapításáról, s tudatja velük, mikor fog az egyes kiutalási tervről tárgyalni, hogy ezek a szervek képviseltetni tudják magukat ezen a tárgyaláson.
- (3) A kis értékű vagyonállagok kiutalási és térítési terve a kiutalás alapjává válik, mihelyt a járási kiutalási bizottság a telepítési hivatal állásfoglalását (6. § 3. bekezdése) figyelembe véve jóváhagyta, esetleg módosította.

11. §

A közepes értékű vagyonállagokra vonatkozó kiutalási tervek

- (1) A járási kiutalási bizottság a járási nemzeti bizottság körzetében kiutalásra szánt közepes vagyonállagokra vonatkozóan kiutalási tervet dogoz ki a kiutalt vagyonért megkövetelt térítés tervével együtt. A tervet nyilvános megtekintés céljából 15 napra a járási nemzeti bizottságnál függesztik ki, s erre a tényre egyidejűleg egyrészt a hirdető táblán ugyanennyi időre elhelyezett hirdeteménnyel, másrészt – legkésőbb az elhelyezés első napján – sajtóban és a telepítési hivatal közlönyében megjelentett közlemény formájában felhívja a közönség figyelmét, ismertetve a kifogásolás lehetőségeit. A kiutalási terv és térítési javaslattal szemben minden 18, életévét betöltött csehszlovák állampolgárnak a terv kifüggesztése utolsó napjától számított 15 napos határidőn belül joga van kifogást emelni, mégpedig a járási kiutalási bizottságnál. A határidő leteltét követően

a járási kiutalási bizottság a kiutalási tervet a térítési javaslattal, a beérkezett kifogásokkal és az ezekre vonatkozó véleményezésével együtt felülvizsgálat céljából a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) elé terjeszti. Egyidejűleg a kiutalási terv és a térítési javaslat másolatát elküldi a telepítési hivatalnak (6. § 3. bekezdése), az adóigazgatóságnak és a járási nemzeti bizottságnak (2. bekezdés).

- (2) A tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a tervekben javasolt térítések megfelelő mértékéről véleményezést kér az adóigazgatóságtól, valamint az illetékes járási nemzeti bizottság technikai és árügyi szerveitől, s közli velük, mikor fog tárgyalni az egyes kiutalási tervekről, hogy ezen a tárgyaláson képviselteni tudják magukat. Ezt követően megvizsgálja a kiutalási terveket és térítési javaslatokat, figyelembe véve a benyújtott kifogásokat, valamint az adóigazgatóságoknak és a járási nemzeti bizottságok technikai szerveinek véleményét, és a terveken módosíthat, ha ezt fontos köz-, főleg nemzeti érdekek szükségessé teszik.
- (3) A közepes vagyonállagokra vonatkozó kiutalási és térítési terv a kiutalás alapja mihelyt a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a telepítési hivatal (6. § 3. bekezdése) állásfoglalásának figyelembe vételével jóváhagyja, esetleg módosítja.

12. §

Az ipari vagyona és a nagy értékű vagyonállagokra vonatkozó tervek

- (1) A tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a körzetében található kiutalásra szánt ipari vagyona és nagy vagyonállagokra vonatkozóan kiutalási tervet dolgoz ki a kiutalt vagyoneért megkövetelt térítés tervével együtt. E terveket a telepítési hivatal közlönyében kell nyilvánosságra hozni. E kiutalási terv és térítési javaslat ellen minden 18. életévét betöltött csehszlovák állampolgár kifogást emelhet a tartományi nemzeti bizottságnál (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szervénél) a terv közzétételétől számított 15 napos határidőn belül. A határidő leteltét követően a tartományi nemzeti bizottság (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes szerve) a kiutalási tervet, a térítési javaslatot, a beérkezett kifogásokat és az ezekre vonatkozó véleményezését felülvizsgálat céljából az illetékes minisztérium elé terjeszti. Egyidejűleg a kiutalási terv és a térítési javaslat másolatát elküldi a Telepítési Hivatalnak (6. § 3. bekezdése), a pénzügy- és a közlekedésügyi minisztériumnak (2. bekezdés), és a Legfelsőbb Árhivatalnak.
- (2) A minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalával megállapodva) megvizsgálja az előterjesztett kiutalási tervet és térítési javaslatot, figyelembe véve a benyújtott kifogásokat, valamint a pénzügy- és közlekedésügyi minisztérium (műszaki igazgatóság) s a Legfelsőbb Árhivatal véleményezését, amelyet a térítési javaslattal kapcsolatban kikér.
- (3) Az ipari vagyona és nagy értékű vagyonállagokra vonatkozó kiutalási terv a kiutalás alapja, mihelyt a minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács illetékes megbízotti hivatalával megállapodva) a Telepítési Hivatal (6. § 3. bekezdése) állásfoglalásának figyelembe vételével jóváhagyta, esetleg módosította.

13. §

A kiutalt vagyon kezelése

A 8. § alapján kiutalt vagyont átruházni, bérbe, vagy haszonbérbe adni, vagy megterhelni csak a kiutalási rendelkezésekben megszabott határidő letelte után lehet. E határidőn belül ez csak az Alap engedélyével tehető meg.

14. §

Az átvételi ár megfizetése és felhasználása

- (1) A térítést (az átvételi árat) a vagyonhoz juttatottak az illetékes Alapnak a kiutalási végzés alapján fizetik meg. A térítésnek az Alap által kimutatott hátraléka közigazgatási vagy bírósági végrehajtás útján hajtható be.
- (2) Ezeket a térítéseket az elkobzott vagyonnal kapcsolatos kötelezettség kiegyenlítésére kell felhasználni, amennyiben a rendezés során (5. § 1. bekezdésének 3. pontja) elismerik ezeket a kötelezettségeket, a maradékot az állampénztárba kell megfizetni kötött célokra.

IV. RÉSZ

Közös és záró rendelkezések

15. §

Az Alapok előtti eljárások

Az Alapok előtti eljárásokra megfelelő mértékben vonatkozik az 1928. évi 8. számú kormányrendelet.

16. §

Az ingatlanok és a telekkönyvi államra történő átruházása

Az olyan ingatlanoknak és telekkönyvi jogoknak a csehszlovák államra való átruházását, melyeket nem utalnak ki más személyeknek, a telekkönyvi hatóságok az illetékes Alap javaslatára írják be a telekkönyvbe, s amennyiben a 18. §-ban megjelölt vagyonról van szó, akkor az egészségügyi minisztérium javaslatára, ezen rendeletre hivatkozva.

17. §

A mezőgazdasági vagyonhoz való viszony

Ez a rendelet nem vonatkozik mezőgazdasági vagyonra, amennyiben azt a köztársasági elnök által 1945. június 21-én a németek, magyarok, valamint a cseh és szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és sürgős elosztásáról kiadott 12. számú rendelet, és más, hasonló, Szlovákiában érvényes jogszabályok alapján kobozták el.

18. §

A gyógyfürdőkhoz, gyógy- és kezelőintézetekhez fűződő viszony

(1) A II. és a III. rész rendelkezései nem vonatkoznak:

1. a gyógy- és a kezelőintézetekre,
2. az alábbi gyógyfürdői vagyonrészekre:
 - a) azokra az ingatlanokra, amelyeken természetes gyógy- és ásványvízforrás, gyógygáz, gyógyiszap, lágytalajok vagy más ásványlelőhelyek vannak,
 - b) azokra az ingatlanokra, vállalatokra és létesítményekre, amelyek a természetes gyógy- és ásványvízforrások felhasználására szolgálnak, vagy ezekhez szükségesek,
 - c) a fürdőhelyi gyógyászati létesítményekre,

d) azokra a fürdőhelyi szállodaipari vállalatokra, amelyek túlnyomórészt vagy kizárólag a gyógykezelt fürdővendégek elszállásolására szolgálnak, vagy pedig a fürdőhelyi gyógyászati létesítmények részét képezik,

a b) – d) pontok alatt feltüntetett létesítmények és vállalatok segédvállalataira,

a B9 – e) pontok alatt feltüntetett vállalatok és létesítmények összes tartozékára, valamint az üzemeltetésükre szolgáló egész vagyona.

(2) Az Egészségügyi Minisztérium (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács megbízottjával megállapodva) kijelöli, mely vagyona vonatkoznak az 1. bekezdés rendelkezései.

Külön jogszabályok intézkednek arról, mi történjen az 1. bekezdésben feltüntetett vagyonnal.

19. §

Büntető rendelkezés

(1) Aki tudatosan megszegi e rendeletet, vagy az annak alapján kiadott törvényerejű rendeletek rendelkezéseit, vagy aki megtévesztő magatartást tanúsít, amellyel meg tudja zavarni az elkobzást vagy az elkobzott vagyon kiosztását, azt a járási nemzeti bizottság – a bírósági eljárástól függetlenül – kihágásért egymillió korona pénzbüntetésre, egy évig terjedő elzárásra büntetheti meg, vagy mindkét büntetéssel sújthatja. A pénzbüntetés be nem hajthatósága esetén pótbüntetésként a károkozás mértékétől függően egy évig terjedő elzárást szabhatnak ki.

(2) Az 1. bekezdésben feltüntetett kihágások három év alatt évülnek el.

20. §

A közhivatalok és hatósági szervek közreműködése

Az összes közhivatal és hatósági szerv felkérésére kötelesek együttműködni a Nemzeti Újjáépítési Alapokkal, és hatékonyan támogatni feladatuk teljesítését.

21. §

Ezen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáért a kormány összes tagja felelős.

Dr. Beneš s. k.

Fierlinger s. k.

David s. k.

Gottwald s. k.

Široký s. k.

Dr. Šrámek s. k.

Ursíny s. k.

Masaryk s. k.

Svoboda tábornok s. k.

Dr. Ripka s. k.

Nosek s. k.

Dr. Šrobár s. k.

Dr. Nejedlý s. k.

Dr. Stránský s. k.

Kopecký s. k.

Laušmann s. k.

Ľuriš s. k.

Dr. Pietor s. k.

Hasal tábornok s. k.

Hála s. k.

Dr. Šoltész s. k.

Dr. Procházka s. k.

Majer s. k.

Dr. Clementis s. k.

Dr. Ferjenèk tábornok s. k.

Lichner s. k.

18.
A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK 1945. ÉVI 137. SZÁMÚ
ALKOTMÁNYDEKRÉTUMA AZ ÁLLAMI SZEMPONTBÓL
MEGBÍZHATATLAN SZEMÉLYEK FORRADALMI IDŐSZAKBAN
TÖRTÉNŐ ŐRIZETBE VÉTELÉRŐL

Prága, 1945. október 27.*

A kormány javaslatára elrendelem:

1. §

Az állami szempontból megbízhatatlanoknak tekintett személyek őrizetbe vételét a köztársaság hatóságai vagy szervei által a törvényben engedélyezett eseteken kívül, vagy ideiglenes őrizetben (fogóságban) tartásuk meghosszabbítását a törvényben engedélyezett időtartamon túlmenően szintén törvényesnek kell tekinteni. Az ilyen személyeknek őrizetbe vételük vagy a törvény értelmében megengedett időtartamon túlmenő ideiglenes őrizetben tartásuk miatt nincs kártérítési igényük.

2. §

Nem tekinthető őrizetbe vételnek (ideiglenes őrizet) e dekrétum és más törvényes rendelkezések értelmében nem tekinthető a külföldi állampolgárok összegyűjtése, amelyet az illetékes hatóságok a kijelölt helyeken későbbi kitelepítésük céljából hajtanak végre. Az ilyen összegyűjtés bármilyen korlátozás nélkül végrehajtható.¹

3. §

Ez a dekrétum csak az őrizetbe vétel vagy az ideiglenes őrizet törvényben megszabott időtartama túllépésének azokra az eseteire vonatkozik, amelyekre a dekrétum hatálya lépése előtt került sor.

4. §

A köztársasági elnök által 1945. június 19-én a náci bűnösök, az árulók és kisegítőik megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróságokról kiadott 16. számú dekrétum hatálya idején nyolc

* A magyar fordításhoz használt eredeti cseh szöveg forrása: Sbirka zákonu a nařizení republiky Ěeskoslovenské 1945. 57. 337. A dekrétum előkészítése során a kormány kommunista és polgári politikusai közt komoly elvi ellentétek merültek fel. A kommunista miniszterek „az államilag megbízhatatlan németek, magyarok, árulók és kollaboránsok” őrizetbe vételének, őrizetben tartásának szigorítását, a retribúciós törvény politikai célzatú módosítását szorgalmazták. A polgári pártok képviselői, például Masaryk külügyminiszter, de főként az éles kommunista támadásoknak kitétt Stránský igazságügyminiszter a háború után egy évvel, immár a jogállamiság pozícióinak erősítését tekintették legfőbb feladatuknak. JECH:2003, 390–405. A szlovákiai retribúciós jogalkotásról a korabeli jogszabályokkal azonosulva ír BEŌA:2002, 21–31, 79–83. A legkritikusabb cseh álláspont: MANDLER:2002, DOLEŽAL:163–168. A német kritikai elemzések közül ld. BLUMENWITZ:2002, PRINZ:1993, SLAPNICKA:1997, 1999.

¹ A németek és magyarok kitelepítését elsődrendű célnak tekintő csehszlovák közigazgatás számára a központi és a szlovákiai kormányzat a köztársasági elnökkel együttműködve igyekezett olyan jogszabályi háttérrel biztosítani, amely az állampolgárságukat veszítette, illetve a német vagy magyar állampolgárnak tekintett, jogfosztott csehszlovákiai német és magyar nemzetiségű lakossággal szemben egyre kíméletlenebb eljárások bevezetését is lehetővé tette. Az 1945. évi 33. számú alkotmánytörvény így vált minden – etnikai, nyelvi, nemzeti és állampolgársági státusz alapján diszkrimináló – jogfosztó rendelkezés, akció kiindulópontjává. A szlovákiai magyarok esetében ennek iskolapéldáját az 1946. november 19-én elkezdődött és három hónapig tartó csehországi deportálások jelentették.

² Eredetileg 48 óráig volt szabad őrizetben tartani az elfogott személyeket, az őrizetben tartás meghosszabbítása a csehországi németek esetében rendszerint a népbírósági eljárás beindításához vagy a kitelepítési transzportba való besorolását volt hivatott lehetővé tenni.

napra hosszabbodik meg az a határidő, amelyet a személyi szabadság, a magánlak és a levéltitok védelméről szóló 1920. április 9-én kelt 293. számú törvény 3. §-a tartalmaz (az alkotmánylevél 107., 112. és 116. §-a értelmében).²

5. §

Ez a dekrétum a kihirdetését követő 30. napon lép hatályba, s a cseh, valamint a morvaországi és a sziléziai tartományokban van érvényben; végrehajtásáért az igazságügyi és a belügyminiszter felel.

Dr. Beneš s. k.
Fierlinger s. k.

Nosek s. k.
Dr. Stránský s. k.

² Eredetileg 48 óráig volt szabad őrizetben tartani az elfogott személyeket, az őrizetben tartás meghosszabbítása a csehországi németek esetében rendszerint a népbírósági eljárás beindításához vagy a kitelepítési transzportba való besorolását volt hivatott lehetővé tenni.